

องค์ประกอบในปริศนาการเขียนของพระพยอม กัลยาโณ

ผู้วิจัยศึกษาองค์ประกอบในปริศนาการเขียนของพระพยอม กัลยาโณ จากงานเขียนทั้งหมด ๗๘ เรื่องในระดับโครงสร้างผิว (Surface structure) ของแต่ละปริศนาการเขียนดังกล่าว การวิเคราะห์ปริศนาการเขียนของพระพยอม กัลยาโณในระดับโครงสร้างผิวนั้น จะพิจารณาจากตำแหน่งที่ปรากฏและรูปภาพที่ท่านใช้ในการเขียน เป็นสิ่งที่แบ่งแยกแต่ละองค์ประกอบออกจากกัน ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบในปริศนาการเขียนของพระพยอม กัลยาโณนั้นมีทั้งหมด ๖ องค์ประกอบด้วยกัน ได้แก่ ชื่อเรื่อง แนวความคิดสำคัญ คำทักทาย บทนำ เนื้อเรื่อง และบทสรุป ดังแสดงในตารางที่ ๑ หน้า ๑๘ และตัวอย่างองค์ประกอบในปริศนาการเขียนเรื่อง "วีรบุรุษธรรม" ดังแสดงในตารางที่ ๒ หน้า ๑๙ - ๒๐

ส่วนวัตถุประสงค์ของการใช้องค์ประกอบในปริศนาการเขียนของพระพยอม กัลยาโณแต่ละองค์ประกอบนั้น ผู้วิจัยพบว่า พระพยอมใช้องค์ประกอบเหล่านี้เพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้อ่านเห็นคล้อยตามเนื้อหาสาระที่ท่านต้องการเสนอในปริศนา พระพยอมเสนอองค์ประกอบทั้งหมดเพื่อให้เป็นลักษณะเด่นของปริศนาการเขียนของท่าน อันส่งผลให้ปริศนาการเขียนแตกต่างจากปริศนาการพูดของท่านดังที่มีผู้ศึกษาไว้ รายละเอียดขององค์ประกอบแต่ละส่วนมีดังนี้

๒.๑ ชื่อเรื่อง

ชื่อเรื่องเป็นส่วนประกอบที่สำคัญและจำเป็นในปริศนาการเขียนทุกประเภท การตั้งชื่อเรื่องของงานเขียนนั้นต้องอาศัยศิลปะการตั้งชื่อเรื่อง ดังนั้น ผู้เขียนจำต้องพิถีพิถันและคิดสรรคำเป็นอย่างดี หากเขียนเรื่องได้ดีแต่ตั้งชื่อเรื่องไม่น่าสนใจ ก็จะทำให้ผู้อ่านไม่สนใจที่จะอ่าน เพราะสิ่งแรกที่กระทบตา กระทบใจ และกระทบความรู้สึกได้ดีนั้นคือ ชื่อเรื่อง นั้นเอง (วชิรณี วงศ์ศิริอำนวย, ๒๕๔๒ : ๙)

นอกจากนี้ เจือ สตะเวทิน (๒๕๑๗ : ๑๒๕) ได้สรุปลักษณะการตั้งชื่อเรื่องที่ดีไว้ว่า การตั้งชื่อเรื่องที่ดีจะต้องตั้งให้เหมาะแก่กาลเทศะ แปลกใหม่และคมขำ จำง่าย และคลุมเนื้อเรื่องได้ทั้งหมด

จากการศึกษาวิเคราะห์งานเขียนทั้งหมด ๗๘ เรื่องของพระพยอม กัลยาโณในหนังสือทั้ง ๕ เล่ม ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ชื่อเรื่องได้ใน ๒ ประเด็น ได้แก่

ตารางที่ ๑ องค์ประกอบในปริจเจตการเขียนของพระพยอม กัลยาโณ

ชื่อเรื่อง	แนวความคิดสำคัญ*	คำทักทาย	บทนำ	เนื้อเรื่อง	บทสรุป
ปรากฏในบรรทัดแรกของงานเขียน	ปรากฏถัดจากชื่อเรื่อง	มีรูปแบบตายตัวคือ "เจริญพร ท่านผู้อ่าน"	ปรากฏในย่อหน้าแรกของงานเขียน	ดำเนินเรื่องต่อจากบทนำ	สรุปใจความที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด หรือประเด็นสำคัญของเรื่อง
เป็นประเด็นหลักที่จะเสนอในงานเขียน	เป็นเนื้อหาคร่าว ๆ ที่สำคัญ ปรากฏอยู่เพื่อให้ผู้อ่านรู้ว่าท่านจะกล่าวถึงอะไรต่อไป		สังเกตจากการใช้คำบอกเวลา (มีหรือไม่มีก็ได้) แล้วต่อด้วยความเป็นมาหรือสาเหตุของเรื่อง	ใช้เรื่องเล่าซึ่งเป็นเหตุการณ์ในชีวิตจริงของพระพยอม เหตุการณ์จริงในสังคมในขณะนั้น นิทาน และเหตุการณ์ครั้งพุทธกาล	สังเกตจากคำว่า "ขอ" , "ขอให้" , "ฉะนั้น" , "เพราะฉะนั้น" (มีหรือไม่มีก็ได้) และสังเกตลักษณะของการเขียนสรุปความไม่ว่าจะเป็นการ
ปรากฏได้ทั้งในรูปคำวลี และประโยค	ช่วยขยายความชื่อเรื่องให้ผู้อ่านเข้าใจมากยิ่งขึ้น		อาจใช้รูปภาษาแจ้งหัวข้อเทศนาสังเกตจากคำลักษณะนี้ "อาตมาจะได้้นำเรื่อง" , "จะได้นำเอาเรื่อง" , "พูดถึงเรื่อง" , "ก็จะขอพูดถึง" แล้วตามด้วยเรื่องที่จะเสนอ	เนื้อเรื่องมี ๓ ประเภทใหญ่ ได้แก่ เนื้อเรื่องที่กล่าวถึงปัญหา โครงการของวัด สอนแก้ว และประวัติชีวิตหรือธรรมประวัติของท่านพุทธทาสภิกขุ	อ้างคำสอน ข้อคิดคำคม คำกลอน พุทธประวัติ หรือพุทธภาษิต
			ปรากฏอีกในส่วนเนื้อเรื่อง		

*แนวความคิดสำคัญ ในงานวิจัยนี้จะหมายถึง สาระข้อความที่ตัดตอนส่วนหนึ่งมาจากเนื้อเรื่องของงานเขียนเรื่องนั้น ๆ มิได้มีความหมายเหมือนคำว่า Main idea ในภาษาอังกฤษ

ตารางที่ ๒ ตัวอย่างองค์ประกอบในปริศนาการเขียนเรื่อง "วีรบุรุษธรรม"

องค์ประกอบใน ปริศนาการเขียนของ พระพยอม	ปริศนาการเขียน เรื่อง "วีรบุรุษธรรม"
ชื่อเรื่อง	วีรบุรุษธรรม
แนวความคิดสำคัญ	เมื่อมีภัยมาอย่าคิดว่าธรรมของเราจะปรากฏมากนักเพียงใด
คำทับทวย	เจริญพร ท่านผู้อ่าน
บทนำ	วันนี้เอาตมาจะชี้ให้เห็นหรือให้เกิดความเข้าใจในธรรมบางอย่างที่เราควร จะรู้ นั่นก็คือคำว่า คนจะถึงธรรม หรือทำให้เกิดความเข้าใจว่าบัดนี้ทำให้เกิดคน มีธรรมขึ้นแล้วก็ต่อเมื่อมันมีเหตุการณ์ เหตุการณ์มันจะสะท้อนภาพให้เห็นว่าคน นั้นดีหรือเลว
เนื้อเรื่อง	<p>คนเราเมื่อยังไม่มียกมายังไม่รู้ว่าจะกลัวหรือไม่กลัว เช่น ถ้าเราเป็นเพื่อน กันจะรู้กันว่าเป็นเพื่อนที่น่าเชื่อถือ ถ้าเพื่อนที่มีคุณธรรม เวลาเกิดเหตุการณ์ ที่เป็นอันตรายแล้วไม่ทิ้งหนีไปไหน นั่นแสดงว่าเป็นเพื่อนแท้ ลูกหลานคนที่จะ เข้าใจแม่ของตนเองได้ก็เวลาที่ปัญหาวิกฤต เหมือนตัวอย่างมีลูกคนหนึ่งเกลียด แม่มาเป็นเวลานานเพราะแม่คอยว่ากล่าวตักเตือนไม่ยอมทำให้ไปเที่ยวเตร่ ไป ทะเลาะกับคนอื่น เมื่อตักเตือนลูกบ่อย ๆ ก็มักจะอึดอัดเหมือนกับไม่มีอิสระ เมื่อ โดนป่นต่อว่าต่าง ๆ นานา ก็พาลคิดไปว่าพ่อแม่คงไม่รักตนแล้วในที่สุด รังเกียจ แม่มาเรื่อย ๆ ไม่รู้เลยว่าที่แม่ทำไปนั้นเป็นความรักที่ยากจะหาสิ่งใดเสมอเหมือน จนกระทั่งวันหนึ่งคู่ศรีได้มาหมายพิฆาตชีวิต เอาปืนมายิง แม่วิ่งเข้าไปเอากรับ กระสุนแทน แต่เชอญ่มือปืนนั้นมือยังไม่ถึงขั้น อากาศแม่ก็สาหัสมาก พอลูกเห็น เช่นนั้นก็เลยเริ่มรู้สึกว่ามีน้ำใจปรารถนาตักเตือนนั้นไม่ใช่เพราะเกลียดชัง แต่เป็นการ แสดงความรักและการแสดงออกถึงความรักอันยิ่งใหญ่ในครั้งนี่ในที่สุดความเข้าใจ ก็ได้เกิดขึ้น</p> <p>หลาย ๆ คนจะรู้ได้ว่าคนนั้นกล้าเสียสละเพื่อส่วนรวมหรือเพื่อประเทศชาติ พี่น้องเพื่อนฝูงอะไรก็ตามดูได้ตรงเวลากัยมา</p> <p>เดี๋ยวนี้โดยมากผู้ใหญ่ของแผ่นดิน เวลาที่มีภัยอะไรขึ้นมาก็ทิ้งประเทศหนี เอาตัวรอด แต่เวลาไม่มีอะไรในบ้านเมืองสงบดี เขาจะประกาศความรักชาติอย่าง ท่วมท้นหัวใจ มันเป็นสภาพที่ชี้ชัดอย่างหนึ่งว่าเรื่องทั้งสองอย่างกว่าจะรู้ได้ก็ต่อเมื่อ มีภัยเกิดขึ้น และมันจะออกอาการที่เราเรียกกันว่าออกอาการกลัวชีวิต เพี้ยนต่าง ๆ มันจะออกมาในขณะที่เกิดเหตุการณ์ บางคนเราดูไม่ออก เพราะมันมีมนุษย์ บางพวกที่เขาเรียกมนุษย์สองพฤติกรรม คือ ต่อหน้าคนเยอะ ๆ ก็ทำไปได้อีกอย่าง ลับหลังทำอีกอย่าง</p> <p>ต่อหน้าอาจจะทำสำรวมดีเรียบร้อยน่านับถือ แต่เบื้องหลังอาจจะทำอะไร เลวทรามชั่วช้าแอบแฝงอยู่ก็ได้ ฉะนั้นเมื่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบอกอะไรให้</p>

เนื้อเรื่อง (ต่อ)	<p>เรา รู้ อย่างแม้กระทั่งที่พวกเรา ๆ พุดกันเสมอว่า สถานการณ์สร้างวีรบุรุษ ไม่ว่าจะ เป็นพฤษภาทมิฬ ตุลาวิบโยค เหตุการณ์บ้านเมืองเกิดขึ้นหลายครั้งหลายหน มันก็สร้างดาวสภาวีรบุรุษอะไรต่าง ๆ ขึ้นมาในเหตุการณ์นั้น ๆ แต่ถ้ามันไม่มีก็ต้อง มีสองอย่างคือ สถานการณ์ไม่สร้างวีรบุรุษก็สร้างโมฆบุรุษ คือผู้อยู่อย่างไม่มีสาระ ปลอ่ยให้สิ่งที่ตั้งงามผ่านไปเปล่า ๆ ไม่เคยเอามาเป็นบทเรียนแก้ไขเพื่อสร้างความรู้ ความฉลาดให้เกิดขึ้น จำต้องถือว่าสถานการณ์มันไม่ได้สร้างวีรบุรุษแต่มันกลับ สร้างอีกอย่างคือโมฆบุรุษ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วไม่มีผู้ใดที่จะรับผิดชอบแก้ไขให้ตั้ง งามถูกต้อง กลับปลอ่ยให้มันผ่านไปอย่างชนิดที่ไร้ร่องรอยแห่งการแก้ไขปรับปรุง</p> <p>ถ้าเหตุการณ์อะไรต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วมีคนนำมาเป็นบทเรียนแก้ไขปรับปรุง เหตุร้ายเหล่านั้นไม่ให้เกิดขึ้นอีก นั่นแหละคือสร้างวีรบุรุษ มีหลายคนที่ได้รับ ประโยชน์จากเหตุการณ์ ไม่ได้รับประโยชน์โดยทางตั้งใจจะรับ แต่มันเป็นประโยชน์ กับชีวิตของเขาเหล่านั้นเอง จนบางครั้งเหตุการณ์บางอย่างก็ทำให้เกิดอาการพี เวอร์ขึ้นมาเลย</p> <p>บางครั้งเหตุการณ์มันสร้างโมฆบุรุษเพียงอย่างเดียวไม่พอ มันยังสร้าง อัปลักษณ์บุรุษขึ้นมากก็มี คือมันไม่มีใครกล้าเข้าไปจัดการแก้ไขปรับปรุงไม่ให้สิ่ง เหล่านี้เกิดขึ้นอีกและยังต่อไป จะยังมีโมฆบุรุษยิ่ง ๆ ขึ้นไป เหมือนตรงที่ว่าไม่มี ใครกล้าเข้าไปทำ ทำแล้วมันยุ่ง ทำแล้วมันเสี่ยงมาก คนที่คิดว่าอย่าทำมันเลยมัน เสี่ยง นั่นแหละคือโมฆบุรุษในสถานการณ์ต่าง ๆ ดีไม่ได้เกิดเป็นผู้ร้ายในเหตุการณ์ ชะเลย ถูกมองว่าเป็นคนบ้าอยู่ไม่สุขเหมือนไฟไหม้แล้วมีคนไปขอความช่วยเหลือ สุดท้ายเนื้อตัวไหม้พองกลับมา แทนที่จะมองเป็นวีรบุรุษ หลายคนกลับบอกว่า เสือกโง่เอง ก็เลยขยาดทำให้ไม่มีใครกล้าเข้าไปดับไฟ มันก็เผาผลาญมอดไหม้</p> <p>ชาติบ้านเมืองถ้ามันขาดคนมีจิตสำนึกช่วยกันรักษาปกป้อง หรือถ้าจะ ปลอ่ยให้เนิ่นนานมันก็ต้องเป็นเรื่องของความฉลาดด้วยความเป็นผู้ที่มองเห็น สถานการณ์ว่า มันยังทำไม่ได้ และโดยเฉพาะวีรกรรมแห่งความกล้าหาญเสียสละ เวลาขาดน้ำหรือขาดไฟฟ้า ถ้ามีคนเข้าไปช่วยคิดแก้ไขเร็ว ๆ ในเรื่องนั้น ๆ มันก็มี ตลอด เมื่อมีภัยมาย่อมรู้ว่าธรรมชาติของเขาจะปรากฏมากน้อยเพียงใด</p> <p>เมื่อเร็ว ๆ นี้หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งลงว่าพระพยอมเมตตาองค์ใหญ่ไม่กล้าจะ ออกไปทำอะไรนั้นเป็นเรื่องไม่จริง อาตมายังออกเดินและทำงานอยู่รอบวัด ตามปกติ แต่ไม่ได้คิดว่าภัยมาก็ยังมีความปกติ ความปกติทางใจนั้นอาจจะเสีย บ้างเล็กน้อย แต่ว่าก็ต้องทำให้มันเป็นปกติ ต้องมั่นใจสร้างความกล้าหาญขึ้นมา ต่อสู้รับสถานการณ์นี้และวีรกรรมถึงจะได้เกิดขึ้นในคนทุกคนที่มีเหตุการณ์</p>
บทสรุป	<p>ฉะนั้นขอให้พยายามที่จะเอาเหตุการณ์ต่าง ๆ สร้างภูมิปัญญา ภูมิธรรม สร้างความอาจหาญให้แก่ชีวิตและแก้ไขปรับปรุงต่อไป</p>

๒.๑.๑ ชื่อเรื่องที่มีคำศัพท์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

ชื่อเรื่องลักษณะนี้ปรากฏมากที่สุด โดยสามารถสังเกตได้จากคำศัพท์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนามากมายที่ปรากฏอยู่ในชื่อเรื่อง เช่นคำว่า พุทธธรรม ศีลธรรม นรก โลก ธรรม มาร โรคะ โทสะ โมหะ บุญ สติ บวช ทุกซ์ ฯลฯ ดังตัวอย่าง

- ใช้พุทธธรรมนำเทศกาล
- รักลูกให้ถูกธรรม
- วิถีธรรมพุทธทาส

(จากหนังสือ "เช็กศีลธรรมกันบ้าง")

- hiriโอดตปปะในใจมนุษย์
- กิเลส เพศรส ตัวอันตราย
- บุญเห็นทันตา
- ธรรมทานหรือวัตถุทาน

(จากหนังสือ "เติมธรรมะให้ชีวิต")

- เจริญสติด้วยสติ
- วัฒนธรรมการบวช
- เพื่อจิตวิญญาณที่ถูกต้อง

(จากหนังสือ "ชีวิตมีคุณภาพ ต้องมีคุณธรรม")

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า การตั้งชื่อเรื่องที่มีคำศัพท์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนานั้น พระพยอมต้องการเสนอสาระสำคัญทางพุทธศาสนาแก่ผู้อ่าน ทั้งยังเป็นคำสำคัญ (Key word) ในงานเขียนเรื่องนั้น ๆ ด้วย อันจะทำให้ผู้อ่านทราบคร่าว ๆ ว่าท่านต้องการเสนอเนื้อหาสาระใดต่อไปในงานเขียนของท่าน

๒.๑.๒ ชื่อเรื่องที่มีคำศัพท์เกี่ยวกับมนุษย์

ชื่อเรื่องลักษณะนี้สามารถแบ่งออกได้ ๒ ลักษณะด้วยกัน ได้แก่

๒.๑.๒.๑ ชื่อเรื่องที่มีคำแสดงสภาพสังคมของมนุษย์ ผู้วิจัยพบมากที่สุด สังเกตได้จากคำศัพท์ที่แสดงสภาพอันน่าหวาดวิตกของสังคมมนุษย์ในปัจจุบัน เช่น ส่วย เล่นที่มิจอาชีพ อบายมุข เป็นต้น

- เสี่ยว-สวย-เสี่ยว
- "เล่นที" ตัณหาของนายทุน
- "มิจฉาชีพ" มารสังคม
- หยุด ละ เลิก อบายมุข

(จากหนังสือ "เช็กศีลธรรมกันบ้าง")

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพยอมตั้งชื่อเรื่องลักษณะนี้เพื่อให้เห็นว่าสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคแห่งความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว นั้น ไม่ได้ส่งผลให้สังคมสงบสุขขึ้น แต่เป็นไปในทางตรงกันข้ามคือ กลับทำร้ายสังคมให้เสื่อมทรามลงไปอีก พระพยอมมีจุดประสงค์ที่ชัดเจนในการนำปัญหาสังคมมาตีแผ่ และพร้อมกันนั้นท่านก็ได้สอดแทรกคำสอนของท่านลงไปในงานเขียนเพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้รับรู้และสามารถนำคำสอนของท่านไปปฏิบัติได้อย่างสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันด้วย ในขณะที่เดียวกัน พระพยอมยังต้องการนำเสนอสภาพสังคมในแง่มุมต่าง ๆ ที่ท่านสามารถเสนอได้ให้มากที่สุด เพื่อให้ผู้อ่านตระหนักถึงพิษภัยของความเจริญทางวัตถุที่มีได้สอดคล้องกับความเจริญทางจิตใจของชาวพุทธอย่างแท้จริงเลย

๒.๑.๒.๒ ชื่อเรื่องที่มีคำศัพท์เกี่ยวกับนิสัยของมนุษย์ โดยมีคำศัพท์ที่แสดงลักษณะนิสัยของมนุษย์ปรากฏอยู่ เช่น อัจฉา โลเล กิเลส ตัณหา โลก เป็นต้น ดังตัวอย่าง

- กิเลสตัณหา อสรพิษร้ายของชีวิต
- ไยต้องอัจฉา
- ความโลเล...ปัญหาที่ใหญ่หลวง

(จากหนังสือ "ได้ร่วมเงาพระศาสนา")

- โลกมากแล้วลาภหายไไหน?
- อย่ายึดติด

(จากหนังสือ "เช็กศีลธรรมกันบ้าง")

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพยอมตั้งชื่อเรื่องลักษณะนี้เพื่อต้องการเสนอลักษณะนิสัยส่วนที่ไม่ดีของมนุษย์ อันเนื่องมาจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

อย่างรวดเร็วมากในปัจจุบัน เพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านหันมาพิจารณาลักษณะนิสัยที่ไม่ดีดังกล่าวว่า กำลังเพาะบ่มอยู่ในตนเองหรือไม่ ถ้ามีควรปฏิบัติตนอย่างไรเพื่อแก้ไขนิสัยที่ไม่ดีดังกล่าว

การตั้งชื่อเรื่องที่มีคำศัพท์เกี่ยวกับมนุษย์นี้ พระพยอมมีจุดมุ่งหมายที่จะชี้ชวนให้ ผู้อ่านตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ว่ามีต้นเหตุมาจากมนุษย์เอง การใช้คำศัพท์ ลักษณะดังกล่าวสามารถกระตุ้นผู้อ่านให้สนใจได้เป็นอย่างดี อันส่งผลให้พระพยอมตั้งชื่อเรื่องได้ อย่างน่าสนใจ และผู้อ่านก็สามารถรับรู้เนื้อหาของงานเขียนเรื่องนั้น ๆ จากชื่อเรื่องได้อีกด้วย

๒.๒ แนวความคิดสำคัญ

แนวความคิดสำคัญเป็นองค์ประกอบพื้นผิว (Surface structure) องค์ประกอบหนึ่งของ ปริจเฉท ในที่นี้ผู้วิจัยใช้คำว่า “แนวความคิดสำคัญ” ในความหมายเพียงว่าเป็นสาระข้อความที่ ตัดตอนส่วนหนึ่งมาจากเนื้อเรื่องของงานเขียนเรื่องนั้น ๆ มีความสัมพันธ์กับชื่อเรื่องเป็นอย่างมาก โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อขยายความชื่อเรื่องให้เห็นชัดเจนขึ้นในกรณีชื่อเรื่องยังสื่อความได้ไม่ชัดเจน และในอีกกรณีหนึ่งคือ ถ้าชื่อเรื่องชัดเจนอยู่แล้ว แนวความคิดสำคัญก็จะกล่าวถึงเรื่องอื่น เพื่อ ผู้อ่านจะได้ทราบแนวเรื่องโดยรวมของงานเขียนเรื่องดังกล่าว อันจะเป็นส่วนช่วยในการตัดสินใจ ให้ผู้อ่านติดตามเรื่องราวในงานเขียนต่อไป

ผู้วิจัยพบว่าแนวความคิดสำคัญในปริจเฉทการเขียนของพระพยอมนั้น มีจุดประสงค์ที่ ปรากฏชัดเจน ๓ ลักษณะ ได้แก่ การแจ้งให้ทราบ การบอกให้ทำ และการถามให้ตอบ ดังจะ ได้กล่าวต่อไป

๒.๒.๑ แนวความคิดสำคัญที่เป็นการแจ้งให้ทราบ

การแจ้งให้ทราบนั้นเป็นจุดประสงค์หนึ่งที่พระพยอมต้องการถ่ายทอดเจตนาหลัก ของงานเขียนเรื่องนั้น ๆ เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบความรู้สึกนึกคิดของท่าน ตลอดจนบอกเล่าเรื่องราว ที่ท่านรู้และต้องการเสนอแก่ผู้อ่าน อีกทั้งยังเป็นการย้ำจุดยืนในการแสดงความคิดผ่านงานเขียน ของท่าน จากข้อมูลที่น่ามาศึกษาผู้วิจัยพบว่า พระพยอมเสนอแนวความคิดสำคัญผ่านการแจ้ง ให้ทราบมากที่สุด ดังตัวอย่าง

- ถ้าปล่อยให้เป็นแผล ให้นำมาให้เสี้ยนตำอยู่อย่างนี้ คือความพอใจและความ ไม่พอใจยังตำคาหัวใจอยู่ มันก็ทำให้ชีวิตหนักทั้งเครียดหรือบ้า

(เมื่อยักษ์กินศีลธรรม : ใช้สติถอนเสี้ยนหนามชีวิต : ๑๑)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพยอมต้องการเสนอแนวความคิดสำคัญให้ผู้อ่านทราบว่า ถ้าพุทธศาสนิกชนทั้งหลายประสงค์จะขจัดความเครียดให้หมดไป ควรปล่อยวางความพอใจและความไม่พอใจเสีย

- ชีวิตเป็นสิ่งที่เต็มธรรมชาติลงไปได้จนกว่าจะเต็ม คือเต็มลงไปด้วยการทำหน้าที่ที่ถูกต้อง

(เต็มธรรมชาติให้ชีวิต : เต็มธรรมชาติให้ชีวิต : ๓๘)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพยอมต้องการเสนอแนวความคิดสำคัญให้ผู้อ่านทราบว่าการทำหน้าที่ของตนเองให้ถูกต้องเปรียบเสมือนการเต็มธรรมชาติให้ชีวิตของเรา

๒.๒.๒ แนวความคิดสำคัญที่เป็นการบอกให้ทำ

พระพยอมเสนอแนวความคิดสำคัญที่เป็นการบอกให้ทำเพื่อแสดงความจำนงให้ผู้อ่านกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง อาจเป็นประโยคในลักษณะสั่งให้ทำ ชักชวนให้ทำ อนุญาตให้ทำ หรือเสนอแนะให้ทำ ดังตัวอย่าง

- ควรสนับสนุนหลักการศึกษาที่เป็นไปเพื่อการเห็นแก่ตัว เอื้อประโยชน์ต่อกัน มีชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพ สงบสุข มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีสติและปัญญา

(ชีวิตมีคุณภาพ ต้องมีคุณธรรม : เพื่อจิตวิญญาณที่ถูกต้อง : ๘๓)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า พระพยอมต้องการเสนอแนะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษาของประเทศนำข้อเสนอแนะของท่านไปปฏิบัติให้เกิดขึ้น โดยเริ่มต้นจัดการศึกษาที่ปราศจากการเห็นแก่ตัวอย่างสิ้นเชิง เพื่อให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ อยู่ร่วมกันอย่างสันติและสงบสุข

- เราต้องสอนลูกให้รู้จักรักษาของเล่น...ปลูกฝังอารักขสัมปทาให้ลูกรู้จักรักษาของที่พ่อแม่ซื้อมาให้ อย่าบอกว่าไม่เป็นไร เดี่ยวแม่ซื้อให้ใหม่... ลองเริ่มต้นไม่รู้จักรักษาของเล่น รักษาสมบัติส่วนตัว ต่อไปก็จะไม่รักษาดี แผ่นดิน วัฒนธรรม ไม่รักษาศาสนา

(ชีวิตมีคุณภาพ ต้องมีคุณธรรม : ควรเป็นผู้ใฝ่รักษา : ๘๘)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า พระพยอมเสนอแนวความคิดสำคัญในลักษณะของการสั่งให้ผู้อ่านสอนลูกหลานหรือเยาวชนให้รู้จักรักษาหรือหวงแหนสิ่งของต่าง ๆ ที่เป็นของตน เป็นการปลูกฝังวินัยของการใฝ่รักษาตั้งแต่ของที่เล็กที่สุดคือของตนเอง เพื่อให้เยาวชนเติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ที่รู้จักใฝ่รักษาสิ่งของต่าง ๆ ในระดับประเทศชาติ คือ ภาษา วัฒนธรรม หรือ ศาสนาต่อไป

- อย่างหลงใหลไปทำบุญกับทางไสยศาสตร์กันมากนัก มันจะผิดหลักพุทธศาสตร์ไปทุกวัน ๆ

(เติมธรรมะให้ชีวิต : ธรรมทานหรือวัตถุทาน : ๘๐)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า พระพยอมเสนอแนวความคิดสำคัญในลักษณะของการสั่งให้ผู้อ่านไม่ควรหลงคล้อยตามการทำบุญกับทางไสยศาสตร์มากเกินไป เพราะเป็นการทำบุญที่ไม่ถูกหลักการทางพุทธศาสนา นับเป็นการเตือนสติผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

๒.๒.๓ แนวความคิดสำคัญที่เป็นการถามให้ตอบ

โดยทั่วไปการถามให้ตอบ คือการที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังบอกเล่าสิ่งที่ผู้ฟังทราบแก่ผู้พูด ดังนั้น การถามให้ตอบจึงมักจะใช้กับภาษาพูด เนื่องจากทั้งผู้พูดและผู้ฟังต่างก็มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอยู่ในขณะที่สนทนา แต่ในภาษาเขียน ลักษณะการถามให้ตอบไม่ได้มีเจตนาให้ผู้อ่านตอบคำถามผู้เขียนโดยแท้จริง แต่ต้องการให้ผู้อ่านพิจารณาหาคำตอบจากปริบทของเรื่องราวหรือเนื้อหาที่ผู้เขียนได้นำเสนอไว้ รูปภาษาจึงแตกต่างกับแนวความคิดสำคัญ ๒ ประเภทที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าพระพยอมนำเสนอแนวความคิดสำคัญที่เป็นการถามให้ตอบน้อยที่สุด ดังตัวอย่าง

- ทำไมเขาถึงยอมเป็นส่วย ส่งให้คนอื่นเขาเป็นเสี้ย แล้วตนเองก็จนลง จนลง

(เช็กศีลธรรมกันบ้าง : เสี้ยว-ส่วย-เสี้ย : ๗)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพยอมเสนอแนวความคิดสำคัญโดยถามว่าทำไมผู้ใช้แรงงานทั้งหลายถึงยอมรับสภาพของการถูกกดขี่จากนายจ้างโดยที่ไม่เปลี่ยนแปลงตนเองแต่ประการใด ในทางกลับกันนายจ้างก็หากินกับกลุ่มผู้ใช้แรงงานเพื่อแสวงหาความร่ำรวยโดยไม่คำนึงถึงความทุกข์ยากของลูกจ้างของตนเลย คำถามเหล่านี้ผู้อ่านจะสามารถพบคำตอบได้ต่อไปในเนื้อเรื่องที่ท่านเสนอ

- เมื่อโลกมันวุ่นวาย แล้วอาดมาจะอยู่เป็นสุขได้อย่างไร

(ได้ร่มเงาพระศาสนา : โยต้องอิฉา : ๑๒)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพยอมเสนอแนวความคิดสำคัญโดยถามผู้อ่านว่าท่านจะอยู่เป็นสุขได้อย่างไรในเมื่อโลกปัจจุบันนี้มีแต่ความวุ่นวาย มีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ผู้อ่านก็จะสามารถพบคำตอบได้ต่อไปในส่วนของเนื้อเรื่องเช่นกัน

- ทุกวันนี้เราอายุเรื่องอะไร และอายุถูกจังหวะถูกขั้นตอนหรือไม่

(เติมธรรมะให้ชีวิต : หิริโหดตัดปะในใจมนุษย์ : ๙)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพยอมเสนอแนวความคิดสำคัญโดยถามผู้อ่านว่าทุกวันนี้คนในสังคมรู้จักความละเอียดถูกต้องถูกกาลเทศะหรือไม่ ผู้อ่านก็จะพบคำตอบได้ในเนื้อเรื่องที่ท่านเสนอนั่นเอง

การวิเคราะห์แนวความคิดสำคัญในปริศนาคำถามของพระพยอม กัลยาโณโดยศึกษาจุดประสงค์ที่พระพยอมเสนอนั้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การที่พระพยอมเสนอแนวความคิดสำคัญโดยมีจุดประสงค์ต่างกันนั้นเพราะท่านต้องการสื่อความหมายต่างกันไป การเสนอแนวความคิดสำคัญที่เป็นการแจ้งให้ทราบก็เพื่อเป็นการชี้พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในสังคม แล้วจึงเสนอข้อแก้ไข ส่วนแนวความคิดสำคัญที่เป็นการบอกให้ทำก็เพื่อเป็นการชี้พฤติกรรมที่เหมาะสมว่าส่งผลดีอย่างไร ถ้าปฏิบัติตามก็จะเกิดผลดีแก่ผู้ปฏิบัติเอง และแนวความคิดสำคัญที่เป็นการถามให้ตอบนั้น มิได้มีเจตนาในการถามจริง ๆ เพียงแต่ต้องการจะชี้ให้เห็นถึงประเด็นที่เป็นปัญหาว่าควรปฏิบัติหรือไม่ ควรเชื่อหรือไม่ โดยยกตัวอย่างประกอบเปรียบเทียบให้เห็นทั้งสองทาง ทั้งนี้แม้ว่าพระพยอมจะเสนอแนวความคิดสำคัญผ่านจุดประสงค์ที่แตกต่างกัน ๓ ประการดังกล่าว แต่ท่านก็มีจุดประสงค์ร่วมกันเพียงประการเดียวคือ การพยายามถ่ายทอดคำสั่งสอน คำเทศนาผ่านเนื้อความในปริศนาเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ รับรู้ร่วมกันกับท่าน และท้ายที่สุดก็สามารถนำไปปรับใช้ และปฏิบัติให้เกิดผลจริงในการดำเนินชีวิตประจำวันของตน เพราะเมื่อปฏิบัติได้ตามที่ท่านสอน ผู้ปฏิบัติก็จะได้รับความสุขและสงบร่มเย็นในชีวิตของตนต่อไป

อนึ่ง แนวความคิดสำคัญเป็นองค์ประกอบที่อยู่ถัดจากชื่อเรื่อง และต่างก็เสริมกันและกันเพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้อ่านสนใจติดตามเนื้อหาของปริศนาส่วนที่เหลือต่อไปจนจบ สัมพันธ์ภาพระหว่างชื่อเรื่องและแนวความคิดสำคัญ ส่งผลให้ปริศนาเกิดเอกภาพขึ้น และทำให้ปริศนา

สมบุรณ์และเป็นเครื่องมือของพระพยอมที่จะถ่ายทอดสารให้แก่ผู้อ่าน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการโน้มน้าวใจของท่านได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด และเพื่อเป็นการยืนยันข้อสรุปดังกล่าว ผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างชื่อเรื่องและแนวความคิดสำคัญมาให้เห็นจริง ดังตัวอย่าง

- ชื่อเรื่อง : เสียว-ส่วย-เสีย

แนวความคิดสำคัญ : ทำไมเขาถึงยอมเป็นส่วย สงให้คนอื่นเขาเป็นเสีย แล้วตนเองก็จนลง จนลง

(เช็กศีลธรรมกันบ้าง : ๗)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพยอมเสนอแนวความคิดสำคัญเพื่ออธิบายขยายความชื่อเรื่องให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และกระตุ้นให้ผู้อ่านสนใจติดตามเรื่องราวที่ท่านต้องการจะเสนอต่อไปในเนื้อเรื่อง ถึงแม้ว่าชื่อเรื่องจะมีความชัดเจนอยู่แล้วก็ตาม

- ชื่อเรื่อง : เต็บโตอย่างฉลาด สงบ และเป็นประโยชน์

แนวความคิดสำคัญ : “จงโตขึ้นอย่างฉลาด และฉลาดอย่างสงบเย็น และสงบเย็นอย่างเป็นประโยชน์”

(เมื่อยักษ์กินศีลธรรม: ๓๕)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพยอมเสนอแนวความคิดสำคัญเพื่ออธิบายขยายความชื่อเรื่องให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และกระตุ้นให้ผู้อ่านสนใจติดตามเรื่องราวที่ท่านต้องการจะเสนอต่อไปในเนื้อเรื่อง ถึงแม้ว่าชื่อเรื่องจะมีความชัดเจนอยู่แล้วก็ตาม

๒.๓ คำทักทาย

คำทักทายของพระพยอมนั้นเป็นองค์ประกอบที่มีรูปแบบตายตัวคือ “เจริญพร ท่านผู้อ่าน” การใช้คำทักทายที่เป็นรูปแบบตายตัวนี้ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นจุดประสงค์หลักของผู้แต่งกล่าวคือ คำทักทายว่า “เจริญพร ท่านผู้อ่าน” มีลักษณะเหมือนกับกรณีที่พระพยอมกำลังสนทนาอยู่กับผู้อ่านในขณะที่อ่านมากกว่าการเขียนเพื่อส่งสารทั่ว ๆ ไป ท่านพยายามสร้างความเป็นกันเองระหว่างตัวท่านซึ่งดำรงตนในสมณเพศ กับผู้อ่านที่เป็นพุทธศาสนิกชนคนธรรมดาทั่ว ๆ ไป อันเป็นลักษณะของการสร้างความสนิทสนม และความไว้นื้อเชื่อใจระหว่างท่านกับผู้อ่าน เพื่อให้ท่านจะสามารถโน้มน้าวใจให้ผู้อ่านเห็นคล้อยตามเนื้อหาที่ท่านจะเสนอต่อไปในงานเขียนของท่าน และเพื่อให้ผู้อ่านตระหนักว่ากำลังอ่านหนังสือธรรมะที่ไม่มุ่งเน้นเนื้อหาธรรมะมากจนเกินไป แต่

ผู้อ่านจะรับรู้ได้ว่าผู้เขียนซึ่งก็คือพระพยอมได้พยายามสอนธรรมะแทรกผ่านเรื่องราวต่าง ๆ ในปริเฉทที่ท่านเสนอ และธรรมะที่ท่านเสนอก็คือเป็นเพียงธรรมะขั้นพื้นฐานในชีวิตประจำวันที่พุทธศาสนิกชนละเลยและไม่ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด จึงได้ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในสังคมมากมายดังเช่นที่พบเห็นกันอยู่ในปัจจุบัน

๒.๔ บทนำ

ธีรนุช โชคสุวณฺธิช (๒๕๔๓ : ๔๐) กล่าวถึงบทนำในบทความว่าเป็นจุดดึงดูดความสนใจและความตั้งใจของผู้อ่านได้มากที่สุด และไม่ว่าบทนำจะมีความยาวเพียงใดจะต้องมีหน้าที่หลัก ๒ ประการเสมอ คือ ๑) สร้างความสนใจแก่ผู้อ่าน และ ๒) ดึงดูดให้ผู้อ่านติดตามเรื่องราวจนจบ บทนำที่ปรากฏในปริเฉทการเขียนของพระพยอมนั้น ผู้วิจัยพบว่าปรากฏได้ ๒ รูปแบบด้วยกัน ดังต่อไปนี้

๒.๔.๑ บทนำที่ขึ้นต้นด้วยความเป็นมาหรือสาเหตุของเรื่อง

ผู้วิจัยแบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่

๒.๔.๑.๑ ขึ้นต้นด้วยการเกริ่นถึงความ เป็นมาหรือสาเหตุของเรื่อง

จากงานเขียนทั้งหมด ๗๘ เรื่อง บทนำที่ขึ้นต้นความเป็นมาหรือสาเหตุของเนื้อเรื่องนี้มีปรากฏมากที่สุด ส่วนใหญ่พระพยอมมักจะทำความ เกริ่นถึงสาเหตุหรือความเป็นมาของเรื่องก่อนที่จะเข้าสู่เนื้อเรื่อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- ปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นแล้วซ้ำ ๆ ซาก ๆ เวียนไปเวียนมาอย่างน่าเศร้าสลด สมเพชทุเรศใจ คือปัญหาการทารุณเด็ก

(เช็กศีลธรรมกันบ้าง : รักลูกให้ถูกรวม : ๔๘)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า พระพยอมขึ้นต้นบทนำด้วยการกล่าวถึงสาเหตุของเรื่องที่ท่านจะเสนอต่อไปในเนื้อเรื่องคือ ปัญหาการทารุณเด็ก อันเป็นปัญหาที่น่าสนใจและเกิดขึ้นเป็นประจำในสังคม สามารถดึงดูดความสนใจและโน้มน้าวใจให้ผู้อ่านประสงค์จะติดตามเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวต่อไป

- มรดกธรรมที่ท่านอาจารย์พุทธทาสได้กล่าวไว้ นั่นคือ มรดกธรรมที่ ๗๗ กฎเกณฑ์ของการลำดับขั้นของนิเวศน์ กิเลส อนุสัย อาสวะ ที่เราควรจะมีร่วมกัน

(เติมธรรมะให้ชีวิต : กิเลส เพศรส ตัวอันตราย : ๓๓)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า พระพยอมขึ้นต้นบทนำด้วยการกล่าวถึงความ เป็นมาของเรื่องที่ท่านจะเสนอต่อไปในเรื่องคือ มรดกกรรมของท่านพุทธทาสข้อที่ ๗๗ ที่ กล่าวถึงลำดับขั้นของนิเวศน์ กิเลส อนุสัย อาสวะ ที่ผู้อ่านควรจะได้รู้จักและเข้าใจไว้ โดยพระ พยอมเน้นไปที่กิเลสอันเป็นปัญหาสำคัญของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบัน ดังนั้น อันตรายของกิเลส จึงสามารถดึงดูดใจและโน้มน้าวใจให้ผู้อ่านสนใจใคร่รู้เนื้อหาสาระในงานเขียนของท่านต่อไปได้ เป็นอย่างดี

๒.๔.๑.๒ ขึ้นต้นด้วยคำบอกเวลาแล้วต่อด้วยความเป็นมาหรือสาเหตุของ เรื่อง

บทนำที่ขึ้นต้นด้วยคำบอกเวลาแล้วต่อด้วยความเป็นมาหรือสาเหตุของ เรื่องนี้มีมากใกล้เคียงกับบทนำที่เกริ่นด้วยความเป็นมาหรือสาเหตุของเรื่อง คำบอกเวลาที่พบ เช่น ในตอนนี้ ช่วงนี้ เวลานี้ ะยะนี้ วันนี้ ในวันนี้ เดือนนี้ ฯลฯ การที่ผู้เขียนเสนอบทนำด้วย คำบอกเวลาแล้วจึงกล่าวถึงความ เป็นมาหรือสาเหตุของเรื่องนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าพระพยอมจงใจที่จะ เสนอสารให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงเรื่องราวปัจจุบันที่เกิดขึ้นแล้วไม่นาน หรือกำลังเกิดขึ้นโดยใช้คำบอก เวลาดังกล่าว แล้วจึงโยงเข้าสู่เนื้อเรื่องด้วยการกล่าวถึงความ เป็นมาหรือสาเหตุของเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านมีจินตนาการร่วมไปกับพระพยอม และอีกประการหนึ่ง การขึ้นต้นบทนำด้วยวิธีนี้มี ลักษณะเหมือนกับพระพยอมกำลังสนทนากับผู้อ่าน แต่เป็นการสนทนาผ่านงานเขียนของท่าน ดังนั้น การขึ้นต้นบทนำรูปแบบนี้จะสามารถสื่อสารกับผู้อ่านได้อย่างเป็นกันเอง สามารถเจ้า อารมณ์หรือโน้มน้าวผู้อ่านให้เกิดอารมณ์คล้อยตามท่าน และส่งผลให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวที่ท่าน เสนอได้อย่างรวดเร็วและได้อรรถรสของการอ่านอีกด้วย

- ก่อนที่อาตมาจะเขียนต้นฉบับในครั้งนี้ ได้ดูรายการเวทีชาวบ้านของอาจารย์ เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง ซึ่งจัดได้ดีที่สุดในครั้งนี้ในความรู้สึกของอาตมา เพราะอาตมาได้พูดได้เขียน มานานแล้วว่า การตีเครื่องตีมพวงลิโพ กระทั่งแดง ซึ่งเป็นเครื่องตีที่แพงมากกว่าสินค้านิด เดียวกัน และคุณค่าอะไรก็พอ ๆ กัน มีสารพิษที่ทำให้คนต้องติดหลาย ๆ อย่าง.....

(เช็กศีลธรรมกันบ้าง : “เครื่องตีมบำรุงกำลัง” ยาพิษที่ถูกกฎหมาย : ๓๔)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า พระพยอมเสนอบทนำด้วยการขึ้นต้นด้วยคำบอก เวลา “ก่อน” แล้วตามด้วยสาเหตุของเรื่อง คือการดูรายการเวทีชาวบ้านของอาจารย์เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเครื่องตีมบำรุงกำลังต่าง ๆ อันประกอบด้วยสารที่เป็นพิษต่อร่างกาย

มากมาย เพื่อนำเข้าสู่เนื้อเรื่องต่อไป การที่พระพยอมเสนอบทนำดังกล่าวเป็นการโน้มน้าวใจให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ร่วมไปกับท่าน และประสงค์จะติดตามเนื้อหาสาระเพื่อความกระจ่างต่อไป

- พอลถึงเดือนนี้ สถานศึกษาต่าง ๆ ต่างก็เปิดมีการเรียนการสอนตามปกติ ผู้ที่เรียนอยู่เดิมก็เลื่อนชั้นขึ้นไป ผู้ที่เข้ามาใหม่ก็เข้ารับการอบรมศึกษาตามหลักสูตรหรือเรื่องราวที่ต้องรู้ เมื่อผู้สอนหรือผู้เรียนได้พบกัน ก่อนที่จะมีการเรียนการสอนเกิดขึ้น ทางสถาบันหรือโรงเรียนซึ่งเป็นแหล่งให้การศึกษาจะจัดให้มีการไหว้ครูขึ้น.....

(ชีวิตมีคุณภาพ ต้องมีคุณธรรม : ไหว้พระคุณครู : ๖๔)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า พระพยอมเสนอบทนำด้วยการขึ้นต้นด้วยคำบอกเวลา “เดือนนี้” แล้วตามด้วยความเป็นมาของเรื่องคือ การจัดพิธีไหว้ครูขึ้นในช่วงระยะเวลาของการเปิดภาคการศึกษาใหม่ เพื่อนำเข้าสู่เนื้อเรื่องต่อไป พระพยอมยกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้นมาเขียนเพื่อดึงดูดความสนใจ และโน้มน้าวใจให้ผู้อ่านรับรู้เรื่องราวในขณะนั้นไปพร้อมกับท่าน

๒.๔.๒ บทนำที่ขึ้นต้นด้วยการแจ้งหัวข้อเทศนา

บทนำที่ขึ้นต้นด้วยการแจ้งหัวข้อเทศนานี้ปรากฏน้อยที่สุด โดยมีลักษณะการใช้กลุ่มคำ หรือประโยคที่ซ้ำ ๆ กันเป็นส่วนมาก ที่เป็นปรากฏเป็นกลุ่มคำ เช่น จะได้นำเอาเรื่อง / ก็คงจะได้นำเอาเรื่อง / ก็จะขอพูดถึง / พูดถึง / พูดถึงเรื่อง ฯลฯ ส่วนที่ปรากฏเป็นประโยค เช่น อาตมาจะได้นำเอาเรื่อง / อาตมาได้นำเอาเรื่อง / อาตมาก็จะได้นำเอา / อาตมาได้นำเอา ฯลฯ ดังตัวอย่าง

- อาตมาจะขอกล่าวถึงเรื่องกิจกรรมและโครงการที่อาตมาได้กระทำ ก็คือโครงการเข้าค่ายภาคฤดูร้อน

(ได้ร่วมเงาพระศาสนา : สร้างมนุษยธรรมให้เด็ก : ๑๐๕)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพยอมแจ้งหัวข้อเทศนาว่าเนื้อเรื่องที่ท่านจะเสนอต่อไปคือ โครงการเข้าค่ายภาคฤดูร้อนของวัดสวนแก้ว เพื่อนำผู้อ่านเข้าสู่เนื้อเรื่องต่อไป การแจ้งหัวข้อเทศนาในส่วนของบทนำในทันทีนี้ สามารถโน้มน้าวใจให้ผู้อ่านตัดสินใจได้ทันทีว่า ประสงค์จะอ่านเนื้อหาสาระต่อไปหรือไม่ ถ้าตรงตามความประสงค์ของตนก็อ่านต่อไป แต่ถ้าไม่ตรงตามความประสงค์ของตนก็เปลี่ยนไปอ่านเรื่องอื่น ๆ ได้ทันที

- พูดถึงเทคโนโลยีที่มันกำลังจะกลายเป็นยักษ์สำหรับที่จะกัดกินคุณงามความดีของเราไป

(เมื่อยักษ์กินศีลธรรม : เมื่อยักษ์กินศีลธรรม : ๔๐)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพยอมแจ้งหัวข้อเทศนาว่าเนื้อเรื่องที่ท่านจะเสนอต่อไปคือ ผลเสียของเทคโนโลยีหรือความเจริญทางวัตถุต่าง ๆ ต่อศีลธรรมจรรยาของคนในสังคม เพื่อนำผู้อ่านเข้าสู่เนื้อเรื่องต่อไป การแจ้งหัวข้อเทศนาในส่วนขอบทนำในทันที ประกอบกับการเสนอปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมขณะนั้น สามารถโน้มน้าวใจให้ผู้อ่านตัดสินใจได้ทันทีว่าประสงค์จะอ่านเนื้อหาสาระต่อไปหรือไม่ ถ้าตรงตามความประสงค์ของตนก็อ่านต่อไป แต่ถ้าไม่ตรงตามความประสงค์ของตนก็เปลี่ยนไปอ่านเรื่องอื่น ๆ ได้ทันที

- มีอยู่เรื่องหนึ่งที่อาตมาเคยเขียนแล้วมันก็มาสะดุดกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้เห็นอยู่บ่อย ๆ นั่นคือ ปัญหาที่ดิน

(เช็กศีลธรรมกันบ้าง : "เล่นที่" ตัณหาของนายทุน : ๒๙)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพยอมแจ้งหัวข้อเทศนาว่าเนื้อเรื่องที่ท่านจะเสนอต่อไปคือ ปัญหาที่ดิน เพื่อนำผู้อ่านเข้าสู่เนื้อเรื่องต่อไป การแจ้งหัวข้อเทศนาในทันที อีกทั้งเสนอเรื่องราวปัญหาที่เป็นที่สนใจของคนในสังคมนี้ สามารถโน้มน้าวใจให้ผู้อ่านตัดสินใจได้ทันทีว่าประสงค์จะอ่านเนื้อหาสาระต่อไปหรือไม่ ถ้าตรงตามความประสงค์ของตนก็อ่านต่อไป แต่ถ้าไม่ตรงตามความประสงค์ของตนก็เปลี่ยนไปอ่านเรื่องอื่น ๆ ได้ทันที

- เรื่องที่พระองค์ทรงชี้เอาไว้ในการเป็นเทวกรรม ชี้ทางให้เราไปสู่ทางเป็นเทพเป็นเทวดา ทางที่ทำให้เป็นเทพเป็นเทวดาก็คือ หิริโหดตปปะ คือความละอายชั่ว กลัวบาปนั่นเอง

(เติมธรรมะให้ชีวิต : หิริโหดตปปะในใจมนุษย์ : ๙)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพยอมแจ้งหัวข้อเทศนาว่าเนื้อเรื่องที่ท่านจะเสนอต่อไปคือ หิริโหดตปปะ หรือความละอายและเกรงกลัวต่อบาป อันเป็นบทนำที่นำผู้อ่านเข้าสู่เนื้อเรื่องต่อไป การแจ้งหัวข้อเทศนาในทันที กอปรกับการเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเกี่ยวกับการละเลยธรรมะขั้นต้นของพุทธศาสนิกชนนี้ สามารถโน้มน้าวใจให้ผู้อ่านตัดสินใจได้

ทันทีว่าประสงค์จะอ่านเนื้อหาสาระต่อไปหรือไม่ ถ้าตรงตามความประสงค์ของตนก็อ่านต่อไป แต่ถ้าไม่ตรงตามความประสงค์ของตนก็เปลี่ยนไปอ่านเรื่องอื่น ๆ ได้ทันที

การขึ้นต้นบทนำลักษณะต่าง ๆ ของพระพยอมนี้ ผู้วิจัยพิจารณาได้เป็น ๒ ประเด็นด้วยกัน ได้แก่

๑. การขึ้นต้นบทนำด้วยการเกริ่นถึงความเป็นมาหรือสาเหตุของเนื้อเรื่อนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้เขียนมีจุดประสงค์เพื่อสอนธรรมะจากเหตุการณ์หรือสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน เหตุการณ์ดังกล่าวอาจเป็นเหตุการณ์ในอดีต หรือเหตุการณ์ในปัจจุบันก็ได้ แต่ทั้งนี้เหตุการณ์ที่ยกมาเป็นตัวอย่างจะสอดคล้องกับธรรมะที่พระพยอมต้องการเสนอแก่ผู้อ่าน ประการหนึ่งที่ผู้วิจัยพบว่า น่าสนใจก็คือ พระพยอมเสนองานเขียนทั้งหมดของท่านลงในหนังสือพิมพ์ก่อนที่จะนำมาตีพิมพ์รวมเล่ม ดังนั้น พระพยอมจึงได้นำเอาข่าวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันมาตั้งเป็นสาเหตุหรือความเป็นมาของเรื่องราวที่ท่านต้องการเสนอ แล้วจึงสอดแทรกธรรมะหรือหลักธรรมที่พ้องกับข่าวหรือเหตุการณ์เพื่อสอนผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านสามารถรับรู้และเข้าใจธรรมะได้ง่ายขึ้นจากการเสนอในลักษณะนี้

ส่วนการขึ้นต้นบทนำด้วยการใช้คำบอกเวลาแล้วตามด้วยความเป็นมาหรือสาเหตุของเรื่อนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า พระพยอมต้องการนำเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในขณะนั้นมาเป็นเนื้อหาในการสอนธรรมะ โดยมีจุดประสงค์เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจเหตุการณ์นั้น ๆ กับผู้อ่านอย่างเร่งด่วน หรือต้องการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนั้น หลังจากนั้นจึงสอดแทรกธรรมะที่ท่านต้องการสอนลงไปในเรื่อง เพื่อเชื่อมโยงเนื้อหาธรรมะกับเรื่องราวที่เกิดขึ้น เป็นอุทาหรณ์สอนใจผู้อ่านได้เป็นอย่างดี อันจะส่งผลให้ผู้อ่านเข้าใจสภาพความเป็นไปของเหตุการณ์ และสามารถนำมาปรับใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวันของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประการหนึ่งที่ผู้วิจัยพบว่า น่าสนใจก็คือ งานเขียนของพระพยอมเป็นงานเขียนที่เคยตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์มาก่อน ซึ่งถ้าจะเทียบกับงานเขียนอื่น งานเขียนของพระพยอมจะเสนอปัญหาต่าง ๆ พร้อมกับการสอดแทรกธรรมะเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา อันส่งผลให้งานเขียนของท่านมีลักษณะของการโน้มน้าวใจ แต่บทความอื่น ๆ ในหนังสือพิมพ์จะขึ้นต้นด้วยการนำข่าวหรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะนั้นมานำเสนอ แต่มิได้เสนอแนวทางการแก้ปัญหาไว้ด้วย จึงมีโอกาสโน้มน้าวใจผู้อ่านคล้อยตามได้ดังเช่นงานเขียนของพระพยอม

๒. การขึ้นต้นบทนำด้วยการการแจ้งหัวข้อเทศนานั้น ผู้วิจัยพบว่าพระพยอมมีลีลาการเสนอธรรมะผ่านงานเขียนหลายรูปแบบ การขึ้นต้นบทนำในปริเฉทด้วยการแจ้งหัวข้อเทศนาก็

นับว่าเป็นลีลาการเขียนอีกรูปแบบหนึ่ง เป็นการใช้รูปแบบการเขียนที่แตกต่างกันออกไปเพื่อความหลากหลายในงานเขียน ทำให้ผู้อ่านไม่เบื่อหน่ายกับรูปแบบเดิม ๆ พระพยอมขึ้นต้นบทนำด้วยการแจ้งหัวข้อเทศนานี้เพื่อส่งสารที่ท่านต้องการเสนออย่างตรงไปตรงมาว่าท่านจะเสนอเนื้อหาสาระใดต่อไป เป็นการใช้ภาษากระชับ ได้ใจความ และไม่เยิ่นเย้อส่งผลให้บทนำมีประสิทธิภาพในการโน้มน้าวใจผู้อ่านให้ติดตามเรื่องราวหรือเนื้อหาที่พระพยอมต้องการจะเสนอได้อย่างรวดเร็วและตรงตามจุดประสงค์ของท่านอีกด้วย

๒.๕ เนื้อเรื่อง

องค์ประกอบที่ยาวที่สุดในปริศนาคำสอนของพระพยอม คือ เนื้อเรื่อง เนื้อเรื่องนับได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเขียนงานเขียนใด ๆ เนื่องจากผู้เขียนสามารถถ่ายทอดสาระสำคัญ รายละเอียด เสนอข้อเท็จจริง รวมไปถึงทรรศนะของผู้เขียนได้โดยผ่านเนื้อเรื่อง อีกทั้งยังเป็นส่วนที่ผู้อ่านจะได้รับเนื้อหาสาระมากที่สุด ในการเขียนเนื้อเรื่องนี้ผู้เขียนจะต้องเขียนให้สัมพันธ์กับบทนำ โดยอาศัยการขยายความออกไปตามลำดับ ตามแต่ผู้เขียนจะเลือกใช้วิธีการขยายความประเภทใด

ผู้วิจัยพบว่า พระพยอมมีการเรียบเรียงเนื้อเรื่องในปริศนาคำสอนได้อย่างเป็นระบบระเบียบและมีเอกภาพ เพราะพระพยอมจะกล่าวถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งไปโดยตลอดจนจบเรื่อง และเนื้อหาขององค์ประกอบส่วนเนื้อเรื่องนี้จะสัมพันธ์กันกับองค์ประกอบชื่อเรื่องและองค์ประกอบแนวความคิดสำคัญที่พระพยอมตั้งไว้ อาจมีเรื่องเล่าซึ่งเป็นเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในสังคมขณะนั้นอันเป็นเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เรื่องที่เกี่ยวกับปัญหาในพระพุทธศาสนา หรือแม้กระทั่งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัดสวนแก้วและปัญหาของวัดสวนแก้วเอง ยกมาไว้เป็นตัวอย่างประกอบเพื่ออธิบายขยายความเนื้อเรื่อง โดยพระพยอมจะสอดแทรกธรรมะ คำสั่งสอน หรือข้อคิดเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่าง ๆ นั้น ทั้งยังสามารถสอนคติธรรม หรือเตือนสติผู้อ่าน ตลอดจนเป็นการเผยแผ่หลักธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้อีกทางหนึ่งด้วย

จากงานเขียนทั้งหมด ๗๘ เรื่อง ผู้วิจัยสามารถแบ่งเนื้อเรื่องออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๒.๕.๑ เนื้อเรื่องที่กล่าวถึงปัญหา

เนื้อเรื่องลักษณะนี้เป็นเนื้อเรื่องที่มีผู้แต่งกล่าวถึงปัญหา และเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาไว้ในตัว ผู้วิจัยสามารถแบ่งเนื้อเรื่องดังกล่าวถึงปัญหานี้ออกได้เป็น ๔ ประเภท ได้แก่

- ๑) เนื้อเรื่องที่กล่าวถึงปัญหาสังคม
- ๒) เนื้อเรื่องที่กล่าวถึงปัญหาการละเลยหลักธรรมขั้นต้นในพระพุทธศาสนา
- ๓) เนื้อเรื่องที่กล่าวถึงปัญหาในบวรพุทธศาสนา
- ๔) เนื้อเรื่องที่กล่าวถึงปัญหาวัดสวนแก้ว

ทั้งนี้ ในเนื้อเรื่องแต่ละประเภทพระพยอมก็ได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขไว้โดยสอดแทรกไว้ในงานเขียนแต่ละเรื่องของท่าน โดยใช้กลวิธีการเขียนเสนอแนะถึง ๔ กลวิธี และกลวิธีทั้ง ๔ กลวิธีนี้อาจปรากฏครบพร้อมกันในงานเขียนเรื่องเดียวกันได้ หรืออาจปรากฏเพียงหนึ่งหรือสอง หรือสามกลวิธีก็ได้ กลวิธีการเขียนเสนอแนะทั้ง ๔ กลวิธี ได้แก่

- ๑) เสนอแนะโดยให้ทรรศนะของพระพยอมเอง
 - ๒) เสนอแนะโดยอ้างถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
 - ๓) เสนอแนะโดยอ้างอิงบุคคลที่น่าเชื่อถือ
 - ๔) เสนอแนะโดยยกตัวอย่างจากชีวิตจริงของพระพยอมเอง
- ลำดับต่อไป ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงเนื้อเรื่องประเภทต่าง ๆ โดยละเอียด

๒.๕.๑.๑ ปัญหาสังคม

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา (๒๕๒๔ : ๓๕๘) ได้ให้ความหมายของคำว่า "ปัญหาสังคม" (Social Problems) ไว้ว่า ปัญหาสังคม หมายถึง ภาวะใด ๆ ในสังคมที่คนจำนวนมากถือว่าเป็นสิ่งผิดปกติ ไม่พึงปรารถนา รู้สึกไม่สบายใจและต้องการให้มีการแก้ไขให้กลับคืนสู่ภาวะปกติ เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการทุจริตในวงราชการ ปัญหายาเสพติด ฯลฯ

พัทยา สายหู (๒๕๑๗ : ๒๒๒) ให้ความหมายของ "ปัญหาสังคม" ไว้ว่า ปัญหาสังคม คือ ปรากฏการณ์ที่ทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่คนส่วนใหญ่ในสังคมหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นตัวแทนของสังคม

สุพัตรา สุภาพ (๒๕๔๓ : ๔) สรุปความหมายของ "ปัญหาสังคม" ไว้ว่าเป็นสภาวะการณ์ที่กระทบกระเทือนต่อบุคคลจำนวนมากพอสมควร และมีความรู้สึกว่าจะควรแก้ไขในรูปการกระทำร่วมกัน เพื่อให้ปัญหานั้นบรรเทาลง หรือทำให้ดีขึ้น

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ปัญหาสังคม หมายถึง สภาวะการณ์ใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ในสังคม และคนในสังคมมีความรู้สึกร่วมกันว่าควรแก้ไขให้บรรเทาลง หรือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

เนื้อเรื่องทีกล่าวถึงปัญหาสังคมนี้ปรากฏอยู่มากที่สุด ได้แก่ ปัญหา อาชญากรรม ปัญหาเทคโนโลยี ปัญหาการศึกษา ปัญหาการก่อการร้าย ปัญหาจราจร ปัญหา ครอบครัว ปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการกล่าวถึงโดยตรงหรือโดยอ้อม ประเด็นหนึ่งที่ผู้วิจัยพบว่าน่าสนใจคือ การเขียนเกี่ยวกับปัญหาสังคมนั้น ผู้เขียนโดยทั่วไปที่เป็นฆราวาส จะเสนอปัญหาหรือบางครั้งก็อาจเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ ไปได้ด้วย แต่ในกรณีของพระพยอมผู้เป็นพระภิกษุสงฆ์ ท่านเสนอปัญหาสังคมควบคู่ไปกับการเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาโดยใช้ธรรมะเป็นทางแก้ ซึ่งแตกต่างจากผู้เขียนโดยทั่วไป ผู้วิจัยเชื่อว่า สาเหตุที่พระพยอมกล่าวถึงปัญหาสังคมในด้านต่าง ๆ นั้นก็เนื่องมาจากสภาพทางสังคมของท่านที่เป็นพระภิกษุสงฆ์ ต้องการสะท้อนปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและกระทบกระเทือนคนส่วนใหญ่ในสังคมให้ผู้อ่านได้รับรู้ รวมทั้งเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาโดยใช้ธรรมะประกอบ ซึ่งมีน้ำหนักมากที่จะให้ผู้อ่านปฏิบัติตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังตัวอย่าง

- ในที่สุดสิ่งหนึ่งที่ยังคงครองโลกของเราอยู่ตลอดเวลาก็คือเรื่องของความโลภมากแล้วลาภหาย มันน่าสนใจตรงลาภที่หายไปนั้นมันหายไปอยู่กับใคร มีข่าวว่าเดี่ยวชาร์ลส์ หุนตก บั่นหุน บริษัทเงินทุนล้ม เวลานี้ยังสงสัยอยู่ว่ามันจะมีการล้มลงบนฟูกกันหรือเปล่า คือพอล้มแล้วมีการขนเงินไปรองรับกันใหญ่.... (ปัญหา)

... เราสอนกันให้มีความอยู่ดีกินดี ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง ความจริงตามหลักทางพระพุทธศาสนาท่านสอนให้กินอยู่แต่พอดี มือของท่านประกอบกิจ แต่จิตควรน้อมสการพระรัตนตรัย ความวุ่นวายก็จะไม่เกิดขึ้น ปัญหาต่าง ๆ การหลอกลวงโกหกจากผู้ฉลาดกว่าก็จะไม่เกิดขึ้น...

(เสนอแนะการแก้ไขปัญหาโดยอ้างถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา)

(เช็กศีลธรรมกันบ้าง : โลกมากแล้วลาภหายไปไหน? : ๒๐,๒๓)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในปริศนาเรื่อง โลกมากแล้วลาภหายไปไหน พระพยอมเสนอปัญหาเรื่องความโลภที่ปรากฏอยู่ในสังคมมาเนิ่นนาน เป็นปัญหาที่เกาะกินจิตใจพุทธศาสนิกชนทุกยุคทุกสมัย จากนั้นท่านก็เสนอแนะการแก้ไขปัญหาโดยอ้างถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาว่า ให้กินอยู่แต่พอดี ไม่ใช่อยู่ดีกินดี เพราะการกินอยู่แต่พอดีคือการรู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัด ถูกต้อง ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่อยากได้ อยากมี อยากเป็น และเมื่อตนเองรู้จักพอแล้ว ความวุ่นวายและปัญหาต่าง ๆ ที่มีสาเหตุมาจากความโลภก็จะไม่เกิดขึ้น

- ...คนเราเดี๋ยวนี้มันคอยจะลำเล้ากัน แล้วก็ไม่ค่อยจะมีกำแพงใจคอยป้องกัน
อารมณ์ให้มันเป็นปกติให้ได้ มิฉะนั้นจะกลายเป็นคนที่เรียกว่าเสียหลัก... (ปัญหา)

...ฉะนั้นคนเราถ้าหัดทำให้เหมือนกำแพงเสียบ้าง ทำตัวเหมือนกำแพง ไม่มี
อันที่จะต้องห่วงไหว ไม่ว่าจะกระทบอะไร จิตใจมันก็นิ่งแน่นเหมือนกำแพง จะถูกอภิปรายต่อ
ว่าต่อชานยังงี้ก็ไม่มีวี่แวงสะเทือนใจ ถ้าเรามีกรรมดี กรรมนั้นจะเป็นกำแพง มีกรรมดี มีคนดี
มีมิตรดี มีสหายดี ก็เป็นกำแพงก็ยังไม่ดีกว่าการมีรั้วบ้านที่ดีไม่เท่ากับมีเพื่อนบ้านที่ดี เรามาเป็น
เพื่อนเกิดแก่เจ็บตายกัน มาเป็นเพื่อนร่วมชาติกัน จะเป็นฝ่ายค้านฝ่ายรัฐบาลก็เป็นชาติ
เดียวกัน...

(เสนอแนะการแก้ไขปัญหาโดยให้ทรงพระชนมของพระพยอมเอง)

(เมื่อยกชกีนศีลธรรม : กำแพงกับหมา : ๒๙)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในปริศนเรื่อง กำแพงกับหมา พระพยอม
กล่าวถึงปัญหาสังคมประการหนึ่งที่พบเห็นได้ทั่วไปคือ ปัญหาจิตใจไม่หนักแน่น เมื่อจิตใจของ
เราไม่หนักแน่น ปัญหาต่าง ๆ ที่มากระทบใจก็สามารถทำให้เราเครียด ฟุ้งซ่าน สะเทือนใจ หรือ
ทำให้อารมณ์แปรปรวนได้ ดังนั้น พระพยอมจึงเสนอแนะการแก้ไขปัญหาโดยให้ทรงพระชนมของ
ท่านว่า ควรทำให้หนักแน่นเหมือนกับกำแพง ไม่ต้องห่วงไหวต่อสิ่งใดที่เข้ามากระทบใจ ทั้งนี้
การมีมิตรสหายที่ดีก็เป็นกำแพงใจที่ดีได้เช่นเดียวกัน ท่านยังแสดงทรงพระชนมรวมไปถึงการสร้าง
กำแพงในระดับชาติด้วยว่า การมีความสามัคคีกันระหว่างเพื่อนร่วมชาติก็นับว่าเป็นกำแพงที่จะ
ปกป้องอันตรายจากสิ่งต่าง ๆ ที่จะเข้ามากระทบกระเทือนชาติได้เช่นกัน

๒.๕.๑.๒ ปัญหาการละเลยหลักธรรมขั้นต้นในพระพุทธศาสนา

เนื้อเรื่องทีกล่าวถึงปัญหาการละเลยหลักธรรมขั้นต้นในพระพุทธศาสนา
นี้ ผู้วิจัยพบว่ามีมากเป็นอันดับ ๒ โดยผู้วิจัยเชื่อว่าการที่พระพยอมนำประเด็นปัญหาการละเลย
หลักธรรมขั้นต้นในพระพุทธศาสนามาตีแผ่ด้วยเห็นว่า ปัญหาดังกล่าวเป็นต้นเหตุ หรือรากเหง้า
ของปัญหาสังคมทั้งหมดที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อันส่งผลให้สังคมไทยเสื่อมลงไปทุกขณะ และการ
แก้ไขปัญหาสังคมก็ต้องเริ่มที่ต้นตอของปัญหา คือการที่คนในสังคมละเลยหลักธรรมคำสั่งสอน
ขั้นต้นในพระพุทธศาสนานั้นเอง และในฐานะที่พระพยอมเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา จึงมี
อาจหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงปัญหาดังกล่าวได้ ท่านจึงต้องเสนอปัญหาดังกล่าวแก่ผู้อ่าน และ
เสนอแนะวิธีแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยตนเอง เพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้อ่านนำไปปฏิบัติให้เห็นผลเป็นรูปธรรม
หรืออย่างน้อยก็กระตุ้นสำนึกของผู้อ่านให้ตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหา และค่อย ๆ
แก้ไขปัญหาลงไปทีละขั้น ๆ ต่อไป ดังตัวอย่าง

- ...ในชีวิตเรานี้ถ้าปล่อยให้มันเป็นผลให้หนามให้เสี้ยนตำอยู่อย่างนี้ คือความพอใจและความไม่พอใจยังตำคาหัวใจอยู่ มันก็จะทำให้ชีวิตนี้หนัก ๆ ทั้งเครียดหรือบ้า หรือทอดยอะไรต่ออะไรไปทั้งหมดเลย... (ปัญหา)

...พระพุทธเจ้าท่านยอดเยี่ยมในวิริยะสัมโพชฌงค์ คือไม่ทำอะไรง่าย ๆ อย่างที่เรียกว่าบรรลุสำเร็จ เครื่องมือทำความสำเร็จ ชาวนาเขาก็มีเครื่องมือให้ใช้มีดคราด มีเคียวที่จะเกี่ยวจะมาเป็นเครื่องมือทำให้ได้ข้าว นักรรณะคนมีธรรมะก็จะต้องมีเครื่องมือที่ตัวเองจะได้มีธรรมะอย่างสำเร็จ ไม่ใช่มีธรรมะแบบอยู่กับอย่างนั้น อยู่อย่างว่าจะสอบเอาปัญญา หรือว่าปฏิบัติเอาไว้เพื่อดับทุกข์จริง ๆ นี่แหละเรียกว่าไม่ได้มีธรรมะเอาไว้ใช้ พยายามที่จะใช้อย่างที่ได้อะไรมา พยายามจะไปใช้สิ่งที่รู้มาอย่างยอดเยี่ยม คือใช้ต่อมมยตา ใช้ความรู้สึกไม่เอา ไม่เอาพอแล้ว ใครจะชักจูงยั่ววนอย่างไร เราก็มีสติ คือพยายามที่จะไม่เอา มันให้กินแต่เราพยายามไม่กิน พยายามไม่สูบ พยายามไม่เสพ...

(เสนอแนะการแก้ไขปัญหาโดยอ้างถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา)

(เมื่อยกยักกินศีลธรรม : ใช้สติถอนเสี้ยนหนามชีวิต : ๑๒,๑๔)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในบริบทเรื่อง ใช้สติถอนเสี้ยนหนามชีวิต พระพยอมเสนอปัญหาหนึ่งที่พุทธศาสนิกชนประสบอยู่มากในปัจจุบันคือปัญหาการขาดสติ เพราะเมื่อใดก็ตามที่เราขาดสติในการประกอบกิจใด ๆ ก็จะมีผลให้จิตใจไม่หนักแน่น เกิดความเครียดและอาจส่งผลให้เสียดสีได้ในที่สุด พระพยอมจึงเสนอแนะการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยอ้างถึงหลักธรรมทางพุทธศาสนาให้พุทธศาสนิกชนพึงมีสติในการประกอบกิจการใด ๆ ทั้งปวง เพื่อวินิจฉัยว่าสิ่งใดควรประพฤติปฏิบัติหรือไม่ อย่างไร อีกทั้งสติยังเป็นเครื่องมือคอยชี้แนะเราในการประกอบกิจทั้งปวง ทำให้เราประสบความสำเร็จในงานที่ทำ

- ...แม้ประเทศไทยจะมีพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ แต่เราก็ให้คุณค่าของพุทธธรรม (อันเป็นหลักคำสอน) น้อยกว่าพิธีกรรม ชอบที่จะเป่าปลุกสิ่งอื่นวัตถุอื่นมากมาย แต่ไม่มักคุ้นต่อการปลุกสติตนเพื่อการรู้ตัวทั่วพร้อม... (ปัญหา)

...เมื่อชาวพุทธหรือพุทธศาสนิกชนเข้าใจถึงคุณค่าและความสำคัญอย่างแท้จริง ควรที่จะทำวันวิสาขบูชาให้ถูกต้อง สมคุณค่าของความสำคัญนั้นให้มากพอ ๆ กับเรื่องอื่น ๆ ที่ได้กระทำ เช่น การกราบไหว้บูชา แต่การน้อมบูชาด้วยกาย วาจา ใจ ให้เกิดการรู้เห็นเป็นจริง โดยการพัฒนาหรือภาวนา เป็นการอบรมจิตให้เกิดความสงบ (สมถภาวนา) จากอุปกิเลสที่สุดให้เกิดปัญญารู้แจ้ง (วิปัสสนาภาวนา) ตามเป็นจริงได้บรรลุจุดหมาย คือ พระนิพพาน...

(เสนอแนะการแก้ปัญหโดยอ้างถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา)

(ชีวิตมีคุณภาพ ต้องมีคุณธรรม : เจริญสติด้วยสติ : ๓๕)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในปริเฉทเรื่อง เจริญสติด้วยสติ พระพยอม เสนอปัญหาที่พุทธศาสนิกชนละเลย อันได้แก่ การขาดสติในการประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เพราะพุทธศาสนิกชนให้ความสำคัญแก่พุทธธรรมน้อยกว่าพิธีกรรม ดังนั้น พระพยอม จึงเสนอแนะการแก้ปัญหาโดยอ้างถึงหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่ว่า พุทธศาสนิกชนควรให้ความสำคัญกับหลักธรรมคำสั่งสอนของพระบรมศาสดา โดยนำไปปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมอย่างสม่ำเสมอในการดำเนินชีวิตประจำวันของตน อันถือว่าการปฏิบัติบูชา ดีกว่าการกราบไหว้บูชา หรือการบูชาวัตถุบูชาอันถือความเป็นอามิสบูชาแต่เพียงอย่างเดียว

๒.๕.๑.๓ ปัญหาในบวรพุทธศาสนา

เนื้อเรื่องที่กล่าวถึงปัญหาในบวรพระพุทธศาสนาเรื่องนี้ ผู้วิจัยพบมากเป็นอันดับ ๓ ทั้งนี้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับเนื้อเรื่องลักษณะนี้ ดังนี้ พุทธศาสนิกชนทั่วไปจะรู้จักคุ้นเคยกับพระพยอม กัลยาโณในฐานะพระนักเทศน์และพระนักพัฒนา จะสังเกตได้จากการที่ท่านรับนิมนต์ไปเทศน์ตามสถานที่ต่าง ๆ และโครงการต่าง ๆ จำนวนมากที่ท่านดำเนินการอยู่ภายใต้มูลนิธิสวนแก้ว แต่ในอีกด้านหนึ่งท่านมีบทบาทสำคัญมากในการอุ้มชู ค้ำจุน และปกป้องบวรพุทธศาสนาให้ออกงามและจำเริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป ดังนั้น เมื่อมีข่าวเสื่อมเสียใด ๆ ที่เกิดผลกระทบกับขอบข่ายชีวาในบวรพุทธศาสนา บทบาทด้านนี้ของท่านก็จะเด่นชัดขึ้นมาทันที ยกตัวอย่างเช่น ข่าวคราวทางหน้าหนังสือพิมพ์ที่พุทธศาสนิกชนสนใจกันมากกรณีของพระนิกร ซึ่งมีความสัมพันธ์ฉันชู้สาวกับนางอรปวีณา หรือกรณีของพระยันตระ (นายวินัย ละอองสุวรรณ) หรือฉายา อมโรภิกขุ เจ้าสำนักบุญญตารามที่ถูกสื่อหลายคนร้องเรียนกล่าวหาว่าเสพเมถุนกับสตรีมากหน้าหลายตา จนกระทั่งมีบุตรสาวกับสตรีรายหนึ่ง (คือนางจันทิมา มาะระรังษี ซึ่งมีธิดาชื่อว่า เด็กหญิงกระต่าย) ข่าวดังกล่าวปรากฏอยู่ทางหน้าหนังสือพิมพ์เป็นระยะเวลายาวนานตลอดปี พ.ศ.๒๕๓๗ จนกระทั่งต้องอาบัติปาราชิกไปตามเหตุแห่งการกระทำนั้นเอง พระพยอมเองมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ร่วมก่อดันเหล่าภิกษุสงฆ์ผู้มีวิมวองให้หลุดพ้นไปจากขอบข่ายชีวาในบวรพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นการก่อดันทางการพูด (การเทศน์) หรือการเขียน พระพยอมปฏิเสธกาฝากในบวรพุทธศาสนาพวกนี้อย่างสิ้นเชิง เพราะท่านถือว่าการปราบปรามกาฝากทั้งหลายในพระพุทธานุภาพเป็นการปกป้องรักษาพระพุทธานุภาพทางหนึ่งนั่นเอง ดังตัวอย่าง

- ...เวลานี้ประชาชนยังไม่รู้ว่าคนที่ไปทำอย่างนั้นผิด พระที่ไปสอนอย่างนี้ผิด หรือถูกอย่างไร จึงไม่พยายามจะทำคนผิดให้ถูก ทำคนถูกให้ผิด มองคนที่จะทำให้ถูกกลายเป็นคนผิด ถ้าประชาชนรู้หลักก็จะตื่นตามง่าย ๆ เป็นการป้องกันปัญหาตั้งแต่ต้น... (ปัญหา)

...ข้อสำคัญ จะต้องแยกแยะให้ออกระหว่างบุคคลกับสถาบันศาสนา อย่าหลงผิดในตัวบุคคลจนลืมพระพุทธเจ้า ลืมคำสอนอันประเสริฐของพระพุทธองค์...

(เสนอแนะการแก้ปัญหาโดยอ้างอิงบุคคลที่น่าเชื่อถือ)

(ได้ร่มเงาพระศาสนา : พื้นฐานชาวพุทธ : ๖๐, ๖๓)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในบริจเฉทเรื่อง พื้นฐานชาวพุทธ พระพยอมเสนอปัญหาในบวรพุทธศาสนา คือ ปัญหากรณีพระยันตระ ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า บทบาทของพระพยอมนั้นนอกจากท่านจะเป็นพระนักเทศน์แล้ว ท่านยังเป็นพระนักพัฒนา พระนักสังคมนาสงเคราะห์ และอีกบทบาทหนึ่งคือ บทบาทของการปราบปรามพระภิกษุในบวรพุทธศาสนาที่มีความประพฤติไม่เหมาะสม ดังนั้น เมื่อเกิดกรณีพระยันตระขึ้น พระพยอมจึงไม่สามารถนิ่งเฉยต่อปัญหาดังกล่าวได้ ท่านจึงต้องเป็นผู้เปิดประเด็นเหตุการณ์เรื่องราวต่าง ๆ ให้สังคมได้รับรู้และตัดสินใจ พิพากษาต่อไป ทั้งนี้ ในบริจเฉทเรื่องดังกล่าว พระพยอมเสนอแนะการแก้ปัญหากรณีพระยันตระโดยอ้างอิงบุคคลที่น่าเชื่อถือ คือ พระพุทธเจ้า พระพยอมเสนอว่า พุทธศาสนิกชนพึงต้องแยกแยะให้ออกระหว่างตัวบุคคลกับสถาบันศาสนา ไม่ควรหลงผิดและงมงายในตัวบุคคลจนลืมพระพุทธเจ้าและหลักธรรมคำสอนอันประเสริฐของพระองค์ เพราะเมื่อเราแยกแยะได้แล้ว เราก็จะเข้าใจได้อย่างถ่องแท้ในที่สุด

- ...แต่เดี๋ยวนั้นมันลำบากอย่าง คนกล้าถูกมองเป็นคนบ้า ก็เลสหนาตีตนหาจัดไปเสียก็มี เช่น จะกล้าจับผิดอะไรสักอย่างหนึ่งขึ้นมา เขาก็หาว่าอิจฉาบ้าง เขาก็หาว่าใส่ร้ายบ้าง ซึ่งก็เป็นเรื่องทำให้ผู้กล้าหมดความกล้าไปได้เหมือนกัน เพราะว่ามีแต่ได้รับความบอบช้ำจากความกล้า บ่อย ๆ เข้าก็แะ เพราะคนบางคนก็สรุปเอาง่าย ๆ จากการกล้าของคนอื่น ว่าอิจฉาบ้าง แก่งแย่งความดีเด่งกันบ้าง ไม่ได้มองกันในเรื่องของการทำให้เกิดการค้นหาคำความจริง...

(ปัญหา)

...เพราะฉะนั้นในเหตุครั้งนี้ ไม่น่าหาเหตุโกรธโทษร้ายอะไรแก่อาตมาจนเกินไปได้ เป็นตัวจูนตัวอิจฉาริชยา ผลดีที่เราได้จากการวิเคราะห์แนวทาง หลักเกณฑ์ ที่ออกมาจากผู้รู้ และรายการวิทยุ โทรทัศน์ ก็ได้นำข้อมูลอะไรต่าง ๆ โดยเฉพาะรายการวิทยุ อาตมาได้พยายามเข้าเสียดคล้าย ๆ ท่านอนันท์ ปันยารชุน ไม่ทราบว่ใช่หรือไม่ แต่พูดได้อย่างน่าฟัง ให้เหตุผลดีมาก ก็เพราะเราไปหลงบุคคลมาก คิดมากกว่าหลักการเลยต้องยุ่งยากกันแบบนี้...

(เสนอแนะการแก้ปัญหาโดยอ้างอิงบุคคลที่น่าเชื่อถือ)

(ได้ร่วมเงาพระศาสนา : ธรรมะย่อมรักษาผู้ปฏิบัติธรรม : ๒๘,๓๔)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในปริศนาเรื่อง ธรรมะย่อมรักษาผู้ปฏิบัติธรรม พระพยอมเสนอปัญหาในบวรพุทธศาสนา คือ ปัญหากรณีพระยันตระ กล่าวคือ ผลจากการที่พระพยอมกล้าเปิดประเด็นกรณีพระยันตระ จึงส่งผลให้ท่านถูกกล่าวหาว่าอิจฉาและใส่ร้ายพระยันตระ เพราะพระยันตระกำลังเป็นพระที่มีชื่อเสียงมากในขณะนั้น ท่านจึงเสนอแนะการแก้ปัญหาโดยอ้างอิงบุคคลที่น่าเชื่อถือ คือ นายอานันท์ ปันยารชุน เพราะเป็นบุคคลที่สังคมยอมรับนับถือ ให้ความเคารพและเชื่อถือในความซื่อสัตย์สุจริต นายอานันท์ได้กล่าวถึงกรณีของพระยันตระผ่านรายการวิทยุรายการหนึ่ง โดยให้เหตุผลว่าเหตุการณ์กรณีพระยันตระที่เกิดขึ้นนั้น เพราะพุทธศาสนิกชนไปหลงมกมายในตัวบุคคลมากกว่าหลักการ จึงส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นมามากมายนั่นเอง

๒.๕.๑.๔ ปัญหาวัดสวนแก้ว

ถ้าเอ่ยถึง "วัดสวนแก้ว" จังหวัดนนทบุรี พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ก็จะรู้จักมักคุ้นกันเป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นสถานที่ที่ร่มรื่น มีอาณาบริเวณกว้างขวาง เป็นวัดที่มีลักษณะคล้ายกับสวนโมกขพลาราม เนื่องจากพระพยอม กัลยาโณ ลูกศิษย์รูปหนึ่งของท่านพุทธทาสได้ตั้งปณิธานไว้ว่าจะสร้างวัดให้มีลักษณะเหมือนกับสวนโมกขพลาราม เพื่อเป็นอนุสรณ์แต่ท่านพุทธทาส และเป็นเครื่องเตือนใจแก่พุทธศาสนิกชนถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างวัดกับธรรมชาติดั้งเดิมและเรียบง่าย

แต่กว่าจะเป็นวัดสวนแก้วอย่างที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปเห็นกันทุกวันนี้ พระพยอม กัลยาโณได้ฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหานานัปการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในด้านรูปธรรม เช่น สถานที่ ทรัพย์สินเงินทอง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ หรือว่าปัญหาในด้านนามธรรม เช่น การอิจฉาริษยา การเห็นแก่ตัว การไร้น้ำใจของมนุษย์ ฯลฯ ที่เกิดขึ้นประหนึ่งว่าจะหยั่งถึงความพยายามและความตั้งใจจริงของพระพยอม แต่อย่างไรก็ดี ปัญหาทุกปัญหาย่อมมีทางแก้ อยู่ในตัวเอง พระพยอมก็ค้นพบทางแก้ปัญหาต่าง ๆ สามารถต่อสู้ ยืนหยัด และเอาชนะปัญหาทั้งหลายที่ประดังเข้ามาจนสามารถสร้างวัดสวนแก้วให้เติบโตใหญ่ ก้าวหน้า และฝังรากลึกลงในแผ่นดินธรรมอันเรืองรองได้สำเร็จ ประหนึ่งว่า "ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น"

ถึงกระนั้น ปัญหาก็คงไม่หมดไป ปัจจุบันพระพยอมก็ยังเผชิญกับปัญหาหนี้สินที่พอกพูนอยู่ทุกเมื่อเชิ้อวัน เนื่องจากการกู้เงินมาลงทุนเพื่อการซื้อที่ดิน ตลอดจนดอกเบีย้จากการกู้หนี้ยืมสินก็ทวีขึ้นเป็นเงาตามตัว หลายครั้งที่ท่านเหนื่อย ท้อแท้ หหมดแรง หหมดกำลังใจ แต่ถึงอย่างไรท่านก็ไม่สิ้นหวัง ไม่สิ้นศรัทธา เพราะท่านระลึกอยู่เสมอว่าท่านประกอบกิจเพื่อจรรโลงบวรพุทธศาสนาให้ดำรงคงอยู่ตราบนานเท่านาน ทั้งพลังศรัทธาของพุทธศาสนิกชนก็เป็นแรงผลักดันอันมหาศาลที่ส่งผลให้ท่านยืนหยัดต่อสู้มาได้จนกระทั่งวันนี้

จากการศึกษาข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า พระพยอมกล่าวถึงปัญหาวัดสวนแก้วอยู่เพียงเรื่องเดียว คือ **ปัญหาที่ดิน** ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า ปัญหาที่ดินเป็นปัญหาสำคัญสำหรับวัดที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของพุทธศาสนิกชนทั่วไป ประกอบกับวัดสวนแก้วมีพระนักเทศน์ พระนักเขียน และพระนักพัฒนาที่มีชื่อเสียงอย่างพระพยอมจำพรรษาอยู่ด้วย ก็ยิ่งส่งผลให้พุทธศาสนิกชนจากทั่วทุกสารทิศหลั่งไหลมาทำบุญ ประพฤติธรรม ฟังเทศน์ฟังธรรม และกราบนมัสการท่านอยู่เสมอ ทางวัดจึงต้องจัดหาที่จอดรถไว้เพียงพอสำหรับพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย การขยายบริเวณวัดออกไปจึงกระทบต่อประชาชนในละแวกวัด อันส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็นการกระทบกระทั่งกันระหว่างวัดกับประชาชน หรือการเพิ่มพูนหนี้สินของวัดให้มากขึ้นกว่าเดิม ดังตัวอย่าง

- ...เดี๋ยวนี้อวัดก็มีปัญหา สภาพวัดมันไม่เหมือนก่อน ก่อนนี้วัดติดคลอง คนมาทำบุญก็มาเรือ แต่เดี๋ยวนี้อวัดไม่มี มีแต่มันน้อยมาก ไปใช้รถ คนมาวัดมาก แต่ละคนเขาก็มีรถมา รถก็แน่นวัด ไม่มีที่จอด ทางวัดทำที่จอดรถไม่พอ คนก็ไม่อยากมาวัด เพราะห่วงรถเขา เมื่อคนไม่เข้าวัดมันก็มีแต่วัดไม่เกิดประโยชน์อะไร (ปัญหา)

...อาตมาได้ตัดสินใจซื้อที่ดินแปลงที่ค้างคาใจมานาน เพราะที่แปลงนี้เป็นเหมือนไข่แดง ที่ของวัดด้านหน้าด้านหลังด้านข้างล้อมไว้ทั้งสามด้าน จะพัฒนาจะทำโครงการอะไรก็ลำบาก ตกลงกันได้ในราคาสามสิบล้านบาท เจ้าของที่ให้เวลาสามปีในการผ่อนส่ง งวดแรกต้องวางสิบล้าน เงินวัดมีไม่ถึง แต่ก็มีญาติโยมที่มีใจเป็นบุญมองเห็นว่าวัดมีความจำเป็นอย่างไร แสดงความจำนงให้ยืมเอามาวางมัดจำงวดแรก อาตมาก็จะกัดฟันสู้ ต้องยอมเป็นหนี้อีกสักสองสามปี

(เสนอแนะการแก้ปัญหาโดยยกตัวอย่างจากชีวิตจริงของพระพยอมเอง)

(เมื่อยกษทินศีลธรรม : ซื้อที่ดินเพื่อปลูกธรรม : ๓๕, ๔๖, ๔๗)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในปริจเจท ชื่อที่ดินเพื่อปลูกธรรม พระพยอม กล่าวถึงปัญหาของวัดสวนแก้วประการสำคัญคือ ปัญหาที่ดิน พระพยอมกล่าวว่าวัดมีที่ดินไม่เพียงพอให้พุทธศาสนิกชนที่มาวัดได้จอดรถ ท่านจึงแก้ปัญหาดังกล่าวโดยยกตัวอย่างจากชีวิตจริงของท่านเองว่า ปัญหาที่ดินเป็นปัญหาสำคัญของวัดสวนแก้ว ท่านประสงค์ให้พุทธศาสนิกชนเข้าวัดมาปฏิบัติธรรมหรือฟังธรรมให้ได้มากที่สุด เมื่อที่ดินของวัดมีไม่เพียงพอเป็นที่จอดรถ ท่านจึงตัดสินใจซื้อที่ดินเพิ่มขึ้น แม้ว่าการซื้อที่ดินเพิ่มขึ้นนี้ก็เปรียบเสมือนการเพิ่มพูนหนี้สินของท่านให้มากยิ่งขึ้นไปด้วยก็ตาม แต่ท่านก็ยินยอมเพราะวัดมีความจำเป็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

- ...แม้แต่ที่ข้าง ๆ วัดอาดมานี้ก็เหมือนกัน เขาซื้อที่กักตุนไว้ตั้งแต่สมัยก่อน ๆ โน้น เป็นปี ๆ ไม่ทำอะไร เป็นที่รกร้างว่างเปล่า ถึงเวลาปีหนึ่งก็มาจุดไฟเผาญ์ารอบ ๆ วัด พระในวัดได้รับความเดือดร้อนเหมือนกับไก่อบฟาง ต้องวิ่งกันวุ่นระวังไฟจะลามมาไหม สิ่งก่อสร้างในวัด ยังไงก็ฝากให้นักกฎหมายนักการเมืองลงหยิบยกเรื่องนี้มาพิจารณาหาทางปรับปรุงแก้ไขกันหน่อย... (ปัญหา)

...คนที่มียี่ที่ดินมาก ๆ คิดไม่ออกว่าจะเอาไปทำอะไร ก็ลองโทรมาปรึกษา พระพยอม อาตมาจะชวนคนดองงานไปพัฒนาให้เตียนโล่ง แล้วก็ทำประโยชน์ให้แก่คนด้อย โอกาสตกทุกข์ได้ยากไร้แผ่นดินอาศัย เจ้าของที่ดินก็จะได้อานิสงส์ ใ้บุญได้ความสบายใจ ด้วย...

(เสนอแนะการแก้ปัญหาโดยให้พรรคชนะของพระพยอมเอง)

(เช็กศีลธรรมกันบ้าง : ชุมนรภบนผืนดินร้าง : ๓๒)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในปริจเจทเรื่อง ชุมนรภบนผืนดินร้าง กล่าวถึงปัญหาที่ดินของวัดสวนแก้วที่นายทุนซื้อที่ไว้รอบวัดแต่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ใด ๆ จากที่ดินดังกล่าวปล่อยให้เป็นที่รกร้าง พระพยอมประสงค์ที่จะได้ที่ดินเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ท่านจึงเสนอแนะการแก้ปัญหาโดยให้พรรคชนะของท่านว่า ให้เจ้าของที่ดินที่ไม่ต้องการใช้ประโยชน์ใด ๆ จากที่ดินของตนโทรศัพท์มาปรึกษาท่าน เพื่อท่านจะให้เจรจามาที่ดินรกร้างดังกล่าวมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

๒.๕.๒ เนื้อเรื่องทีกล่าวถึงโครงการของวัดสวนแก้ว

จากข้อมูลทั้งหมด ผู้วิจัยพบว่าพระพยอมมีจุดประสงค์ที่ใช้เนื้อที่งานเขียนของท่านสำหรับการประชาสัมพันธ์โครงการต่าง ๆ ของวัดสวนแก้ว ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า เนื่องจากงานเขียนต่าง ๆ ก่อนที่จะนำมารวมเล่มนั้น เคยปรากฏเป็นส่วนหนึ่งในคอลัมน์ “พระพยอมชี้ทาง

ธรรม" ในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ และหนังสือพิมพ์ก็เป็นสื่อที่มีผู้อ่านกว้างขวางมากมาย การเขียน การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ก็สามารถเข้าถึงประชาชนทุกเพศทุกวัยได้อย่างไม่ยาก การใช้เนื้อที่ของงานเขียนในการประชาสัมพันธ์โครงการต่าง ๆ ของวัดก็มีนัยสำคัญว่า พระพยอม ประสงค์จะให้พุทธศาสนิกชนทั้งหลายทราบถึงโครงการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ของวัดสวนแก้วที่ พระพยอมได้จัดตั้งขึ้น และโครงการต่าง ๆ ทั้งหลายก็มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อช่วยเหลือคนยากไร้ ในสังคม ผู้ติดยาเสพติด คนชรา หรือแม้กระทั่งเยาวชน และทุกโครงการก็ล้วนแต่ประสบความสำเร็จอย่างงดงาม

ในวาระสารัมโพธิ์แก้ว (๒๕๔๖ : ๑๐๘) ได้กล่าวถึงโครงการต่าง ๆ ของพระพยอม กัลยาโณที่ประสบความสำเร็จไว้ถึง ๑๔ โครงการ ได้แก่

- ๑) โครงการบวชเนรมิตภาคฤดูร้อน
- ๒) โครงการเข้าค่ายอบรมจริยธรรม
- ๓) โครงการร่มโพธิ์แก้ว
- ๔) โครงการเวทีบำเพ็ญประโยชน์
- ๕) โครงการลอกคราบ
- ๖) โครงการกระบอกสารออกกิเลส
- ๗) โครงการช่วยน้องท้องหิว
- ๘) โครงการรณรงค์ผู้ไม่รู้หนังสือให้มีโอกาสได้เรียน
- ๙) โครงการสลับมาฟื้นฟู
- ๑๐) โครงการที่พักคนชรา
- ๑๑) โครงการสะพานบุญ จากผู้เหลือใจเจองานผู้ขาด
- ๑๒) โครงการซูเปอร์มาร์เก็ตผู้ยากไร้
- ๑๓) โครงการสวนแก้วเนอร์สเซอร์รี่
- ๑๔) โครงการเพื่อการเกษตรและสิ่งแวดล้อม

พระพยอมได้ประชาสัมพันธ์โครงการต่าง ๆ เท่าที่จังหวะและโอกาสจะอำนวยได้ในงานเขียนของท่าน แต่มิได้ประชาสัมพันธ์ไว้หมดทุกโครงการข้างต้น ดังตัวอย่าง

- ...เพราะปีนี้คิดว่าอยากจะทำอยากจะน้ำใจ อยากจะปลูกความมีน้ำใจคิด สงสารช่วยเหลือคนดูบ้าง แต่ก็ไม่คิดว่าจะมามากมายขนาดนั้น คือคิดว่าจะช่วยนักเรียนบ้านนอก ชนบทสักร้อยสองร้อยคนที่อยากจะเรียนหนังสือ แต่อยู่ในสภาพที่พ่อแม่ฐานะยากจน จึงได้ทำ

โครงการที่รู้จักว่า “ช่วยน้องท้องหิว” หิวทั้งอาหาร หิวทั้งวิชาความรู้ คือเมื่อมีความรู้แล้วจะได้ อิ่มใจว่าเราก็ได้เรียนได้รู้มาเช่นกัน...

(เช็กศีลธรรมกันบ้าง : วิกฤตเรื่องนี้ (ใจ) : ๕๗-๕๘)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพยอมประชาสัมพันธ์โครงการของวัดสวนแก้วที่เรียกว่า โครงการช่วยน้องท้องหิว เป็นโครงการที่ช่วยเหลือนักเรียนจากต่างจังหวัดที่มีฐานะยากจนและประสงค์จะเรียนหนังสือ ผู้ที่เข้ามาในโครงการนี้จะได้รับทั้งวิชาความรู้ และอาหารการกิน เป็นโครงการที่พระพยอมจัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือสังคมและประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

- ...อาตมาจะขอกล่าวถึงเรื่องกิจกรรมและโครงการที่อาตมาได้กระทำ ก็คือ โครงการเข้าค่ายภาคฤดูร้อน ประการแรก เพื่อช่วยทุนการศึกษา ประการที่สอง เพื่อได้อบรมธรรมะจริยธรรม...

(ได้ร่วมเงาพระศาสนา : สร้างมนุษยธรรมให้เด็ก : ๑๐๕)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพยอมประชาสัมพันธ์โครงการของวัดสวนแก้วที่เรียกว่า โครงการเข้าค่ายอบรมจริยธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เยาวชนที่ขาดโอกาส และอบรมธรรมะแก่เยาวชนเหล่านั้นอีกด้วย โครงการนี้เป็นอีกโครงการหนึ่งที่พระพยอมจัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือสังคมและประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

๒.๕.๓ เนื้อเรื่องที่กล่าวถึงประวัติชีวิตหรือธรรมประวัติของท่านพุทธทาสภิกขุ

เนื้อเรื่องอีกประเภทหนึ่งที่พระพยอมนำเสนอไว้ในงานเขียน นั่นก็คือ เนื้อเรื่องเกี่ยวกับประวัติชีวิต หรือธรรมประวัติของท่านพุทธทาสภิกขุ ผู้วิจัยเชื่อว่าพระพยอมจงใจนำเสนอประวัติชีวิตและธรรมประวัติของท่านพุทธทาสภิกขุ ด้วยเหตุผลสำคัญ ๒ ประการ ประการแรก การที่พระพยอมเป็นลูกศิษย์ของท่านพุทธทาส ท่านจึงต้องเสนอประวัติและหลักธรรมของ “ครู” ผู้ได้อบรมสั่งสอนท่านมา ด้วยท่านเห็นว่าแม้ท่านพุทธทาสจะละสังขารไปแล้ว แต่หลักธรรมและประวัติชีวิตของท่านพุทธทาสภิกขุเป็นสิ่งที่ป็นปรัชญาที่พุทธศาสนิกชนสามารถศึกษาหาความรู้ได้ และนำไปปรับใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวันของตนได้เป็นอย่างดี ประการที่สอง หลักธรรมะของท่านพุทธทาสเป็นหลักธรรมที่เชื่อถือได้ มองเห็นได้ พิสูจน์ได้ และเห็นผลได้ และพุทธศาสนิกชนทุกคนสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลแก่ตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวันในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ดี กลวิธีการเสนอธรรมะของท่านพุทธทาสโดยพระพยอมก็แตกต่างจาก กลวิธีการเสนอธรรมะของท่านพุทธทาสโดยท่านพุทธทาสเอง เพราะพระพยอมจะเสนอด้วยการใช้ภาษาง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน และไม่เสนอโดยใช้ภาษาบาลีที่เข้าใจยาก เพราะท่านมีกลุ่มเป้าหมายเป็นชาวบ้านและกลุ่มคนที่ไม่ใคร่สนใจธรรมะ ต่างกับท่านพุทธทาสที่เสนอธรรมะโดยการใช้ศัพท์ทางพุทธศาสนา ใช้ภาษาบาลี และการเสนอหลักปรัชญาต่าง ๆ มากมาย เพราะท่านมีกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มคนที่สนใจธรรมะ กลุ่มคนที่มีการศึกษา ตลอดจนกลุ่มคนที่เคร่งครัดในศาสนา

อนึ่ง ผู้วิจัยเห็นว่าพระพยอมต้องการจะนำประวัติชีวิต หรือธรรมประวัติ (มรดกธรรม) ที่ท่านพุทธทาสได้เผยแผ่ไว้ มาถ่ายทอดให้พุทธศาสนิกชนได้อ่าน ได้ศึกษา และได้ซึมซับ เพื่อเป็นอุทาหรณ์ในการดำเนินชีวิต มิให้ประมาท ให้ใช้สติในการประกอบกิจทั้งปวง และธรรมประวัติดังกล่าวที่พระพยอมเสนอ ก็เป็นหลักธรรมขั้นต้นในบวรพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกชนพึงระลึกถึง แล้วนำอมนำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตในสังคมโลกาภิวัตน์ อันจะส่งผลให้เกิดความสงบสุขในสังคม และเกิดประโยชน์อย่างมากแก่เพื่อนมนุษย์ทั้งปวง ดังตัวอย่าง

- "...พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสอินทปัญญ) นามเดิมว่า "เงื่อม" เกิดเมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๔๗ ณ บ้านตลาดพุมเรียง จังหวัดไชยา (ปัจจุบัน อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี) เกิดในสกุลพานิช บุตรนายเที่ยง นางเงื่อม พานิช มีน้องสองคน คนรองเป็นชาย ชื่อเอ็กเกย พานิช หรือนายธรรมทาส พานิช และหญิงชื่อกิมซ้อย พานิช (เหมะกุล)

ชีวิตหนึ่งที่อุทิศตนเพื่อพระพุทธเจ้า พระพุทธศาสนา ดำเนินตัวเองในร่มเงาผ้ากาสาวะด้วยอุตสาหะ วิริยะอดทน ศึกษาปริยัติเพื่อให้อัศจรรย์ใจ เป็นผลให้เกิดหนังสือชุดคู่มือธรรมหรือธรรมโฆษ (เป็นเล่มแล้วห้าสิบแปดเล่ม) หนังสืออื่นอีกมากมาย และแถบเสียงบรรยายอีกจำนวนมาก

ท่านได้ศึกษาค้นคว้าทางด้านปริยัติจนเข้าใจแตกฉาน นำไปสู่การปฏิบัติภาวนาอย่างจริงจัง เป็นเหตุให้สถานปฏิบัติธรรมสวนโมกขพลาราม หรือสวนป่าอันเป็นกำลังแก่ความหลุดพ้นจากทุกข์จึงบังเกิดขึ้นที่วัดร้างตะพงจิก เขาพุทธทอง เป็นที่สร้างคนและผลงานธรรมะจำนวนมากมาย ในส่วนธรรมะนั้นได้รวบรวมเป็นหนังสือและแถบบันทึกเสียง เสมือนอริยธรรมอันรู้มรรยของพระศาสนา..." (ประวัติชีวิต)

(ชีวิตมีคุณภาพ ต้องมีคุณธรรม : พุทธทาสไม่ตาย : ๓๘)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในปริเฉทเรื่อง พุทธาสไม่ตาย พระพยอม ในฐานะศิษย์ได้เสนอประวัติชีวิตของท่านพุทธทาสภิกขุ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้ศึกษาเรียนรู้ และบังเกิดความศรัทธาแก่ท่านพุทธทาสภิกขุมากยิ่งขึ้น ความแตกฉานในหลักธรรมคำสั่งของของพระพุทธเจ้า ส่งผลให้ท่านพุทธทาสสามารถถ่ายทอดหลักธรรมของพระพุทธองค์ออกมาเป็นงานเขียนธรรมะและแถบบันทึกเสียงต่าง ๆ มากมาย เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ขจรขยาย และตอบสนองความต้องการของพุทธศาสนิกชนที่จะเลือกอ่านหรือฟังพระธรรมเทศนาของท่านได้เป็นอย่างดี

- "...ในวันนี้ก็คงจะได้นำเรื่อง "สุภาสิตหรือคำคม คำพังเพย" ซึ่งได้เอื้อเอ่ย มาแล้วก็กินใจ ท่านอาจารย์พุทธทาสท่านได้รวบรวมแล้วก็แปล หรือต่อขยายความของคำ พังเพยและสุภาสิตเหล่านั้น ท่านได้เน้นย้ำว่าสุภาสิตนั้นบางคำบางข้อก็ชี้ทางดำเนินชีวิตได้ดียิ่ง ให้ข้อคิดแก่ชีวิตจิตใจได้อย่างดี และไม่มีใครที่จะสงวนลิขสิทธิ์เอาไว้ใช้ได้แต่เพียงผู้เดียว เป็นคำ สากลแล้วแต่ใครจะนึกคิดเอามาใช้ได้มากกว่ากัน วันนี้อยากจะเอาเรื่องที่เป็นค่าง่าย ๆ...

...นิทานกาลเร่เข้ารับ จะแค้นคับยิ่งกว่ามิดไปกริดหิน อย่าเร่เข้าไปรับก็ ไม่มีเรื่องอะไร ถ้าเราเข้าไปรับมันก็เป็นเดือดเป็นแค้น ถ้าเขานินทาเราอย่าเข้าไปรับ มันก็ไม่เจ็บ ไม่ซ้ำเหมือนมิดกริดหินอะไร แต่ถ้าเราไปรับเข้ามันก็แค้น เจ็บยิ่งกว่ามิดไปกริดหิน พอมีดมันกริด หินมันก็แหงไป แต่เราเข้าไปรับมันก็แหงเหมือนกัน จิตใจเราก็อแหงไป เราไม่เข้าไป ไม่เร่เข้า ไปรับมันก็ไม่มีความอะไรเลย ใ้เรื่องเหลว ๆ ไหล ๆ ไปนี้มันชอบเข้าไปรับ ฉะนั้นเวลาเขานินทา เรา เราอย่าเร่เข้าไปรับ รับแล้วจะเจ็บยิ่งกว่ามิดมากกริดหิน...

...ปลาติดแห ดูแน่นกว่าติดเบ็ด เพราะเบ็ดมันเกี่ยวได้ติดดินหลุดได้ ใ้คน ติดเหล่าติดยามันไม่ดิน ที่จริงมองดูติดนิตเดียว ติดน้อยกว่า ปลาติดแหยังโดดยังสลัดมันไปได้ นี่ติดเหล่าติดยากันนิต ๆ หน้อย ๆ ไม่คิดสลัดก็เลยติด ปลาติดเบ็ดคนติดยา...

(ธรรมประวัติ)

(เมื่อยักษ์กินศีลธรรม : สุภาสิต คำคม คำพังเพยจากท่านพุทธทาส : ๖๒, ๖๔)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพยอมเสนอธรรมประวัติของท่านพุทธทาส ภิกขุ คือ สุภาสิต คำคม คำพังเพยที่ท่านพุทธทาสได้รวบรวมไว้แล้วอธิบายขยายความสุภาสิต คำคม คำพังเพยต่าง ๆ เหล่านั้นตามทรรศนะของท่าน เพื่อเป็นข้อคิดในการดำเนินชีวิต พุทธศาสนิกชนสามารถนำไปปรับใช้กับตนเองในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมเป็นอย่างดี

พระพยอมเสนาองานเขียนที่มีเนื้อเรื่องแตกต่างกันไป ๓ ประเภทในปริเฉท อันได้แก่ เนื้อเรื่องที่กำลังกล่าวถึงปัญหา เนื้อเรื่องที่กำลังกล่าวถึงโครงการของวัดสวนแก้ว และเนื้อเรื่องที่กำลังกล่าวถึงประวัติชีวิตหรือธรรมประวัติของท่านพุทธทาสภิกขุ โดยที่พระพยอมให้ความสำคัญกับการเสนอเนื้อเรื่องที่กำลังกล่าวถึงปัญหาต่าง ๆ ในสังคมมากที่สุด รองลงมาคือปัญหาการละเลยหลักธรรมขั้นต้นในพระพุทธศาสนา ปัญหาในบวรพุทธศาสนา และปัญหาวัดสวนแก้ว ตามลำดับ ผู้วิจัยเห็นว่าพระพยอมใช้งานเขียนของท่านเป็นสื่อในการเสนอปัญหาต่าง ๆ นั้นด้วยเหตุว่า ในฐานะที่ท่านดำรงตนอยู่ในเพศบรรพชิต ท่านต้องการให้สังคมสงบสุขและดำเนินไปตามครรลองแห่งสันติสุข แต่ท่านไม่สามารถดำเนินการใด ๆ เองได้ ท่านจึงเสนอแนะแนวทางการเผชิญกับปัญหา พร้อมทั้งการแก้ปัญหาต่าง ๆ ผนวกกับการสอดแทรกธรรมะเพื่อการสอนผู้อ่านไปในเรื่องที่ท่านเขียน พรรคนะของท่านและธรรมะที่ท่านสอนเป็นสิ่งที่ท่านสามารถจะกระทำได้ในฐานะของพระภิกษุสงฆ์ เพื่อช่วยเหลือพุทธศาสนิกชนที่กำลังเผชิญกับปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่เข้ามารุมเร้า แต่จะเกิดผลได้จริงก็ต่อเมื่อผู้อ่านหรือพุทธศาสนิกชนทั้งหลายนำไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตของตน

เนื้อเรื่องที่กำลังกล่าวถึงโครงการของวัดสวนแก้วนั้นก็เป็นการประชาสัมพันธ์โครงการทั้งหลายของวัดสวนแก้วที่พระพยอมจัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือคนในสังคม และโครงการต่าง ๆ ก็ล้วนแล้วแต่เป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จอย่างงดงามทั้งสิ้น และเนื้อเรื่องที่กำลังกล่าวถึงประวัติชีวิตหรือธรรมประวัติของท่านพุทธทาสภิกขุนั้น มีจุดประสงค์เพื่อเสนอประวัติชีวิตหรือธรรมประวัติของท่านพุทธทาสภิกขุในฐานะที่เป็นอาจารย์ของพระพยอม และเสนอหลักธรรมที่น่าเชื่อถือของท่านพุทธทาส เพื่อเผยแพร่ธรรมะของท่านพุทธทาสให้ซจรขยายไปสู่พุทธศาสนิกชนทุกหมู่เหล่า ให้สามารถซึมซับ รับรู้ และนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันของตนให้เกิดประสิทธิผลได้ไม่มากนัก

๒.๖ บทสรุป

องค์ประกอบสุดท้ายในปริเฉทการเขียนของพระพยอม กัลยาโณ คือ บทสรุป จากงานเขียนทั้งหมด ๗๘ เรื่อง ผู้วิจัยพบว่า บทสรุปเป็นการนำประเด็นหลักที่ได้บรรยายไว้แล้วในส่วนของเนื้อเรื่องมากล่าวอีกครั้งหนึ่งโดยสรุปย่อ บทสรุปมีความสำคัญไม่ด้อยไปกว่าองค์ประกอบอื่น ๆ เนื่องจากบทสรุปจะเน้นย้ำเนื้อหาที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องให้ผู้อ่านได้ทราบอีกครั้งหนึ่ง และอาจมีการเสนอแนะความคิดเห็นของผู้เขียน หรือการกล่าวถึงข้อคิด คำคม คำสอนของบุคคลที่เป็นที่เคารพนับถือในสังคม ทั้งนี้บทสรุปจะต้องสัมพันธ์กับองค์ประกอบทั้ง ๔ องค์ประกอบข้างต้นที่กล่าวมา อันได้แก่ ชื่อเรื่อง แนวความคิดสำคัญ บทนำ และเนื้อเรื่อง บทสรุปของท่านจึงเป็นเสมือนการคาดหวัง ขอร้อง วิงวอน หรืออาจเป็นการสั่งให้ผู้อ่านน้อม

นำไปปฏิบัติ ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถจำแนกลักษณะของบทสรุปออกได้เป็น ๑๐ ประเภทด้วยกัน ดังจะได้อธิบายต่อไป

๒.๖.๑ บทสรุปที่แสดงทรรศนะพระพยอม

บทสรุปลักษณะนี้เป็นบทสรุปที่พระพยอมแสดงทรรศนะเกี่ยวกับประเด็นปัญหาต่าง ๆ ในงานเขียนของท่านในตอนท้ายของเรื่อง เพื่อจุดประสงค์ที่จะชี้แจง ทำความเข้าใจ เสนอทางเลือก หรือแนะนำแนวทางต่าง ๆ ที่ท่านเห็นว่าเหมาะสมหรือถูกต้องในการเผชิญกับประเด็นปัญหาต่าง ๆ นั้นแก่ผู้อ่านทุกคน เพื่อให้ผู้อ่านนำไปประพฤติ ปฏิบัติ หรือให้ผู้อ่านเข้าใจประเด็นปัญหาได้กระจ่างแจ้งมากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่าง

- ถ้าบ้านเมืองเรายังมีคนที่มีอันจะกิน แล้วหันมาช่วยเหลือคนที่ยากเข็ญด้วยเมตตาธรรม สังคมเราก็จะร่มเย็นมากกว่านี้

(เช็กศีลธรรมกันบ้าง : วิภุตเรื่องน้ำ (ใจ) : ๖๑)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพยอมต้องการให้สังคมเกิดความร่มเย็นขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ จึงแสดงทรรศนะว่าคนรายน่าจะช่วยเหลือคนยากจนให้มากขึ้น เพราะคนในสังคมไทยปัจจุบันไร้น้ำใจกันมาก

๒.๖.๒ บทสรุปที่คลี่คลายประเด็น

บทสรุปลักษณะนี้เป็นบทสรุปที่พระพยอมให้ความกระจ่างแก่ผู้อ่านโดยเขียนคลี่คลายประเด็นปัญหาที่ท่านเสนอไว้ในเนื้อเรื่อง โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้อ่านประทับใจและคลายความสงสัยใคร่รู้ให้หมดไป ดังตัวอย่าง

- ยุคนี้เป็นยุคข่าวสารข้อมูล ถ้ารับข่าวสารโดยปราศจากคุณสมบัติของชาวพุทธแล้ว อาจทำให้พวกเราหล่นจากพระศาสนาได้โดยง่าย แล้วไปยึดติดอยู่กับตัวบุคคล ซึ่งจะเป็นโอกาสให้คนเห็นแก่ตัวตักตวงผลประโยชน์ใส่ตนต่อไป ท่ามกลางความหลงใหลของพวกเราที่ไม่เอาหลักพระธรรมวินัยเป็นเครื่องวินิจฉัยตัดสิน ดังที่ท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎกท่านว่าไว้ เรามาเริ่มต้นกันใหม่ โดยการยึดหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าแทนการไปยึดมั่นในตัวบุคคล

(ได้ร่วมเงาพระศาสนา : พื้นฐานชาวพุทธ : ๓๖)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพยอมเสนอบทสรุปคลี่คลายประเด็นปัญหาที่ท่านนำเสนอไว้ในส่วนเนื้อเรื่องคือการทำพุทธศาสนิกชนยึดติดอยู่กับตัวบุคคลมากกว่าความถูกต้องและพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า กรณีของพระยันตระ อมโรภิกขุ พระพยอมจึงคลี่คลายปัญหาการยึดติดและหลงใหลในตัวบุคคลของพุทธศาสนิกชนบางกลุ่ม โดยให้ยึดหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าไว้ให้มั่น แล้วคำตอบที่แท้จริงก็จะปรากฏ

๒.๖.๓ บทสรุปที่ให้คิดต่อ

บทสรุปลักษณะนี้เป็นบทสรุปที่พระพยอมตั้งใจเน้นประเด็นสำคัญของเรื่อง ทั้งให้ผู้อ่านขบคิดในลักษณะของคำถาม เพื่อให้ผู้อ่านเลือกตอบตามความคิดของตนหรืออาจจะไม่ต้องการตอบก็ได้ ดังตัวอย่าง

- ที่ตรงนี้ตั้งใจจะใช้ให้เป็นประโยชน์ที่สุด คือส่วนหนึ่งจะสร้างที่พักคนชรา และเป็นที่อยู่บรรมนักเรียนนักศึกษา เพราะเวลานี้โครงการค่ายจริยธรรมมีโรงเรียนสถานศึกษามาจองคิวไว้ตลอดทั้งปี สถานที่ไม่เพียงพอ จะให้ไปอัดอยู่ในห้องประชุมสองสามวันก็คงจะไม่ไหว จึงตัดสินใจเป็นหนี้ ซ้อม่อนที่แปลงนี้ ญาติโยมก็ลองไปดู มีเวลาเสาร์-อาทิตย์ลองไปดูว่าอาตมาพูดจริง หรือมีความจำเป็นจริงหรือไม่

(เมื่อยักษ์กินศีลธรรม : ชื่อที่ดินเพื่อปลูกธรรม : ๔๗)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพยอมสรุปงานเขียนด้วยคำถามที่ให้คิดต่อไปเกี่ยวกับที่ดินที่ท่านตัดสินใจซื้อมา หลังจากท่านตั้งใจมานานว่าควรซื้อหรือไม่ เพราะวัดมีที่ดินไม่เพียงพอ ส่งผลให้ท่านไม่สามารถพัฒนาโครงการต่าง ๆ อีกหลายโครงการของท่านได้ ท่านจึงสรุปให้ผู้อ่านตัดสินใจว่าท่านมีความจำเป็นในการซื้อที่ดินผืนดังกล่าวมาน้อยเพียงใด

๒.๖.๔ บทสรุปที่อ้างคำสอน

บทสรุปลักษณะนี้พระพยอมจะอ้างอิงถึงคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือของท่านพุทธทาสภิกขุไว้ในบทสรุป ผู้วิจัยเชื่อว่า เหตุที่พระพยอมอ้างคำสอนของทั้ง ๒ ท่านดังกล่าวก็เพราะ พระพุทธเจ้าเป็น "ครู" ของพระภิกษุสงฆ์ในบวรพุทธศาสนาทุกรูป และคำสอนของพระพุทธองค์เป็นสิ่งที่พุทธศาสนิกชนทุกคนยอมรับ ส่วนท่านพุทธทาสภิกขุก็นับว่าเป็น "ครู" ของพระพยอม และเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนั้น การกล่าวอ้างถึงคำสอนของ "ครู" จึงเป็นการกระทำที่ศิษย์มีครูทุกคนพึงประพฤติปฏิบัติ เพื่อรำลึกถึง "คุณ" ของ "ครู" ที่ได้อบรมสั่งสอนท่านมา ทั้งยังเป็นการเผยแผ่ศาสนาในซจรขยายกว้างขวาง

ยิ่งขึ้นอีกด้วย อนึ่ง คำสอนที่ท่านอ้างจะสอดคล้องกับเนื้อเรื่องที่ท่านเสนอมาก่อนหน้านั้นแล้ว และคำสอนนั้น ๆ นับเป็นแนวทางสำคัญที่ท่านต้องการให้ผู้อ่านรับรู้ และเข้าใจเพื่อนำไปประยุกต์ใช้แก่ตนเองในการแก้ปัญหาที่ประสบในการดำเนินชีวิตประจำวันต่อไป ดังตัวอย่าง

- ดังท่านอาจารย์พุทธทาสได้กล่าวไว้ว่า "ศีลธรรมไม่กลับมา โลกจะวินาศ และศีลธรรมของเยาวชน คือ สันติภาพของโลก" ฉะนั้นต้องจัดการศึกษาให้เยาวชนของเรามีศีลธรรม สันติภาพ เพื่อสันติสุข สันติภาพจักบังเกิดขึ้นอย่างถาวร

(ชีวิตมีคุณภาพ ต้องมีคุณธรรม : จัดการศึกษาให้ชีวิตร่มเย็น : ๒๔)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพยอมสรูปบทความโดยกล่าวอ้างคำสอนของท่านพุทธทาสภิกขุที่พยายามชี้ให้เห็นความสำคัญของการปลูกฝังศีลธรรมในการจัดการศึกษาแก่เยาวชน เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีศีลธรรมประจำใจ อันจะส่งผลให้สังคมโลกเกิดสันติภาพขึ้นอย่างถาวร ด้วยสืบเนื่องมาจากปัญหาการจัดการศึกษาในปัจจุบันที่เป็นระบบของการแก่งแย่งแข่งขัน เอาจัดเอาเปรียบ และชิงดีชิงเด่นกัน เพื่อให้ลูกหลานของตนเข้าเรียนให้ได้ ด้วยวิธีการต่าง ๆ นั้นเอง

- ธรรมะของพระพุทธเจ้าเป็นสิ่งเดียวที่บ่งชี้ไปถึงเรื่องการดับทุกข์โดยถ่ายเดียว มีไว้สำหรับผู้ต้องการจะรู้ภาพดับทุกข์ดับกิเลส ผู้ที่จับช่วยธรรมะในแง่อื่น เช่น อยากรมฤทธิ์ อยากรมสมัคพรพรคพวกตามหลัง อยากรมเป็นหัวหน้ากลุ่ม อยากรมจะโฆษณาชวนเชื่อหลักลัทธิ หรือเป็นเพียงสิ่งประกอบก็จะผิดพลาดจากธรรมะไปไกล การศึกษาพุทธศาสนาหรือการปฏิบัติธรรมก็คือการศึกษาปฏิบัติด้วยตนเอง ข้อธรรมะคือเรื่องราวของชีวิตที่เป็นจริง การรู้ตัวเองด้วยสติ ความจริง เห็นชีวิตที่เคลื่อนไหวด้วยอิริยาบถสี่ ซึ่งเป็นองค์คุณแห่งมหาสติปัญญา หลาบจำต่อทุกข์ที่เกิด ละวางอุปาทานขันธ เหตุให้ยึดเพื่อตัวตน ย่อมประจักษ์แจ้งที่สุดแห่งทุกข์ จึงจะเรียกว่าพุทธบริษัท หรืออุบาสก อุบาสิกา คือผู้นั่งใกล้พระพุทธเจ้าจริง

(ชีวิตมีคุณภาพ ต้องมีคุณธรรม : เจริญสติด้วยสติ : ๓๖)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพยอมสรูปเนื้อหาของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการที่พุทธศาสนิกชนในปัจจุบันเห็นคุณค่าของพุทธธรรมน้อยกว่าพิธีกรรม ด้วยเหตุที่พุทธศาสนิกชนยึดมั่นในวัตถุมงคลต่าง ๆ ที่หลายสำนักได้ปลูกเสกขึ้น แต่ละเลยการปลูกสติของตนให้ตระหนักรู้อยู่เสมอ ดังนั้น ท่านจึงเตือนสติพุทธศาสนิกชนด้วยการกล่าวอ้างถึงคำสอนหรือหลักธรรมแห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะท่านต้องการให้พุทธศาสนิกชนระลึกถึงธรรมะของ

พระพุทธเจ้าเพื่อปลุกสติให้กลับคืนมา ไม่หลงใหลมงายไปกับฤทธิ์เดชแห่งวัตถุมงคลหรือสิ่งสมมติต่าง ๆ แล้วจะพ้นทุกข์ และนับได้ว่าเป็นพุทธบริษัทแห่งพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง

๒.๖.๕ บทสรุปที่กล่าวสรรเสริญผู้ทำคุณประโยชน์แก่วัด

บทสรุปลักษณะนี้ พระพยอมตั้งใจเขียนไว้เพื่อสรรเสริญผู้ทำคุณประโยชน์แก่วัดสวนแก้วในลักษณะต่าง ๆ มักพบในงานเขียนที่มีเนื้อเรื่องทีกล่าวถึงโครงการของวัดสวนแก้ว การสรรเสริญลักษณะนี้ประการหนึ่งเป็นการยกย่องผู้ทำคุณประโยชน์แก่บรรพชาศานา อันแสดงถึงจิตใจที่ติงามของพุทธศาสนิกชนที่ยังคงหาได้อยู่เนื่อง ๆ ในสังคมไทย ถึงแม้ว่าจะเปลี่ยนแปลงไปมากเพราะอิทธิพลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในที่มีอาจหยุดยั้งได้ และอีกประการหนึ่งคือ พระพยอมสรรเสริญผู้อุปถัมภ์และเผยแพร่ศาสนาด้วย เพราะการทำคุณประโยชน์แก่วัดสวนแก้วก็หมายถึงการทำคุณประโยชน์แก่พุทธศาสนาด้วยนั่นเอง ดังตัวอย่าง

ขออนุโมทนากับทุกท่านที่ได้เอาข้าวสารมาให้เด็กได้ทานกันในช่วงเดือนมีนาคมและเดือนเมษายน ในปีหน้าก็ขอไว้อีก และสุดท้ายเราจะได้ส่งเด็กกลับในวันอาทิตย์ที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๓๗ ตอนเย็น ในช่วงตอนบ่ายก็มีการทอดผ้าป่าทุนการศึกษา เด็กชนบทผู้ด้อยโอกาส ถ้าญาติโยมได้อ่านคอลัมน์นี้แล้ว ในวันอาทิตย์นี้ ในวันจันทร์นี้ ก็อาทิตย์ที่ ๑ ขอให้มาร่วมทอดผ้าป่านี้ เงินจะไม่เข้าวัดแม้แต่บาทเดียว แต่เป็นการสนับสนุนเด็กดีให้แนบแน่นกับศาสนา อาตมาคิดว่านี่เป็นการทำบุญให้กับศาสนาชั้นเยี่ยม เมื่อเด็กเขาได้ประโยชน์จากวัดจากศาสนาไป ในปีหน้าเขาก็มาอีก ก็อบรมกันอีก คุณงามความดีก็ฝังเขาไปลึกอีก ศาสนธรรมก็จะแนบแน่นกับเขาไปอีก ดีกว่าเอาไปสร้างโบสถ์สร้างวิหารแน่นอน

(ได้ร่วมเงาพระศาสนา : สร้างมนุษยธรรมให้เด็ก : ๑๑๑)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพยอมกล่าวถึงเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์โครงการเข้าค่ายฤดูร้อนที่วัดสวนแก้ว จากนั้นท่านก็สรุปเรื่องโดยกล่าวสรรเสริญผู้ที่ช่วยเหลือวัดโดยการนำข้าวสารมาบริจาคให้แก่เด็กในโครงการ นับได้ว่าเป็นการทำคุณประโยชน์แก่วัด แก่พระพุทธศาสนา ทั้งยังได้บุญกุศลกว่าการนำเงินไปบริจาคสร้างโบสถ์หรือวิหาร เพราะท่านถือว่าการทำบุญกุศลแก่เยาวชนสามารถเห็นผลได้ในทันที และเป็นรูปธรรม สุขใจและได้บุญทั้งผู้ให้และผู้รับ

๒.๖.๖ บทสรุปที่เป็นข้อคิดคำคม

บทสรุปลักษณะนี้ พระพยอมนำถ้อยคำมาเรียงร้อยกันเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ เป็นลักษณะของการเล่นคำ อาจคล้องจองหรือไม่ก็ได้ อาจมีลักษณะเป็นความเปรียบหรือการใช้ สัญลักษณ์ แต่ต้องมีลักษณะ "กินใจ" เมื่ออ่าน กล่าวคือเมื่อผู้อ่านอ่านแล้วจะเกิดความประทับใจ ได้ถูกคิด และข้อคิดจะสรุปความจากเนื้อเรื่องทั้งหมดได้เป็นอย่างดี แต่บทสรุปประเภทนี้มีน้อย ดังตัวอย่าง

- “กรรมดี ดีกว่ามงคล สืบสร้างกุศล ดีกว่านั่งเกล้าของขลัง พระเครื่องตะกรุด อุทกัณฑ์ ปลุกเสกแสนสมัย คาคมั่งแขวมมั่ง รังรุง ซี้ชลาดหวาดกลัวห้วยงู กิเลสเต็มพุง มงคลอะไรได้คุ้ม อันธพาลซื้อหามาคุม เป็นเครื่องอุทลุมนอนตาย กายเครื่องรางกอง ธรรมะต่างหาก เป็นของเป็นเครื่องคุ้มครอง บริสุทธิผู้ดมืองใจกาย อุบัติวาททั้งหลายไม่พ้องไม่พานสถานใด”

(เติมธรรมะให้ชีวิต : พระเครื่องเฟื่องกว่าพระธรรม : ๖๕)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพยอมสรุปงานเขียนเรื่อง พระเครื่องเฟื่องกว่าพระธรรม โดยใช้ข้อคิดที่สามารถสรุปความจากเนื้อเรื่องได้ทั้งหมด ท่านประสงค์จะเห็น พุทธศาสนิกชนให้ความสำคัญและระลึกถึงองค์คุณหนึ่งแห่งพระรัตนตรัย คือ พระธรรม ให้มากกว่าวัตถุมงคลอันเป็นสิ่งสมมติ คือ พระเครื่อง เพราะถ้าพุทธศาสนิกชนยึดมั่นในพระธรรม แห่งองค์พระศาสดาเป็นที่พึ่ง ก็นับว่าตนได้สร้างเกราะป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ขึ้นแล้ว โดยที่ไม่ต้องไปพึ่งพาวัตถุมงคลใด ๆ อีก

๒.๖.๗ บทสรุปที่เป็นเรื่องเล่าครั้งพุทธกาล

บทสรุปลักษณะนี้ผู้วิจัยพบเพียง ๑ บทเท่านั้น พระพยอมกล่าวถึงเรื่องเล่าครั้ง พุทธกาลที่สอดคล้องกับเนื้อเรื่องที่ท่านเสนอในงานเขียน โดยมีจุดประสงค์เพื่อสั่งสอน ชี้แนะ และสรุปเรื่องของท่าน เพื่อโยงให้ผู้อ่านเห็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในครั้งพุทธกาลที่พ้องกับปัญหาใน ปัจจุบัน อันทำให้บทสรุปของท่านมีน้ำหนัก น่าเชื่อถือ และสามารถโน้มน้าวใจผู้อ่านให้เห็นพ้อง ด้วยได้เป็นอย่างดี ดังนี้

- สมัยพุทธกาล มีเรื่องในพุทธประวัติ เรื่องของสาวกสาวิกานักศึกษาหลาย ท่านหลายเรื่อง ได้เรื่องเสีย เรื่องการทำใจ อุบายในการสอน อย่างเช่น เรื่องของนางปฎาจารา ที่คนทั่วไปจะนึกขึ้นมาได้ ในเรื่อง “วังแม่ลูกอ่อน” เสียผิวเสียลูกทั้งสองคน เกิดความเศร้าโศก เสียใจมาก หรือเรื่องของคนที่รักลูกมาก ลูกตายแล้วก็อุ้มเที่ยวไปให้หาหมอให้ช่วยรักษาจนไป

พบพระพุทธเจ้า คือมีคนแนะนำให้ไปเฝ้าพระพุทธเจ้า เพราะคนอื่น ๆ พุดให้ฟังจนหมดปัญญาแล้ว นางก็ยังไม่เชื่อ ติดยึดกับความรักลูก จึงให้ความรักมันกัดจนเจ็บปวดทรมานใจ ปล่อยวางไม่ได้ เมื่อไปเฝ้าพระพุทธเจ้าแล้วพระองค์สั่งให้ไปหาเครื่องประกอบยาที่ทำให้ลูกฟื้น คือหาเมล็ดพันธุ์ผักกาดจากบ้านหรือจากหมู่บ้านที่ไม่เคยมีใครตาย หาเท่าไรก็หาไม่ได้ เป็นการให้นางทำใจไปในตัว ให้ความเป็นเครื่องคลี่คลายความหม่นหมอง เพราะอุ้มศพไปนาน ๆ ศพก็เริ่มเน่า นางก็เริ่มเหนื่อย ในที่สุดก็กลับมาหาพระพุทธเจ้าแล้วฟังธรรมจนบรรลุธรรม ก็ขอนำมาเป็นบทเรียน

(เช็กศีลธรรมกันบ้าง : อย่ายึดติด : ๗๐)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพยอมสรุปรงานเขียนเรื่อง อย่ายึดติด โดยกล่าวอ้างถึงเรื่องเล่าครั้งพุทธกาลที่เกี่ยวกับการยึดมั่นถือมั่นไม่ยอมปล่อยวางของนางปฎาจาราที่เสียสามีและลูก โดยอุ้มลูกไปหาหมอตามที่ต่าง ๆ จนกระทั่งพบพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์ตรัสสั่งให้ไปหาตัวยาคที่ทำให้ลูกฟื้น คือหาเมล็ดพันธุ์ผักกาดจากหมู่บ้านที่ไม่เคยมีใครตาย แต่นางไม่สามารถหาได้และกลับมาเฝ้าพระพุทธเจ้าด้วยความเหนื่อยอ่อนในที่สุด แล้วนางก็ฟังธรรมจนบรรลุธรรม ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในระบบการศึกษาปัจจุบันที่คนยึดติดอยู่กับสถาบันที่มีชื่อเสียง เมื่อไม่สามารถสอบเข้าได้ก็ส่งผลให้เป็นทุกข์คือทุกข์ทั้งตัวผู้สอบและผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ถ้าพุทธศาสนิกชนน้อมนำเอาหลักธรรมที่เกี่ยวกับการไม่ยึดมั่นถือมั่นไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองได้ ปัญหาดังกล่าวก็จะคลี่คลายไปในที่สุด กล่าวคือ ไม่เกิดความทุกข์กีดกั้นใจมากหากไม่ยึดมั่นถือมั่น เพราะบางคนถึงกับฆ่าตัวตายด้วยความผิดหวังด้วยความยึดมั่นนั้น การยกเรื่องเล่าครั้งพุทธกาลมาประกอบเพื่อแสดงให้เห็นจริงว่า การยึดมั่นก่อให้เกิดทุกข์อย่างยิ่งนั้นมีมานานนับพันปี มิใช่ของแปลกใหม่ ถ้าใครไม่อยากทุกข์ก็ต้องไม่ยึดมั่นถือมั่น

๒.๖.๘ บทสรุปที่เป็นคำกลอน

บทสรุปลักษณะนี้ผู้วิจัยพบเพียง ๑ บทเท่านั้น พระพยอมเสนอคำกลอนที่อ้างอิงมาจาก เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เพื่อจุดประสงค์ในการเน้นย้ำ กระตุ้น ไร่ความรู้สึก และดึงดูดความสนใจของผู้อ่านให้เห็นคล้อยตามท่าน ทำให้เนื้อหาในงานเขียนมีน้ำหนักน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น การอ้างคำกลอนในบทสรุปเป็นที่สะดุดตาแก่ผู้อ่าน และสามารถทำให้ผู้อ่านประทับใจได้ดังนี้

- เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ กล่าวถึงครูด้วยหัวใจว่า

ใครคือครู

ใครคือครู ครูคือใคร ในวันนี้	ใช้อยู่ที่ปริญญามหาศาล
ใช้อยู่ที่เรียกว่า ครูอาจารย์	ใช้อยู่ที่สอนนานในโรงเรียน
ครูคือผู้ชี้นำทางความคิด	ให้รู้ถุกฎึมิดคิดอ่านเขียน
ให้รู้ทุกขริยากู้พากเพียร	ให้รู้เปลี่ยนแปลงสู้สร้างงาน
ครูคือผู้ยกระดับวิญญาณมนุษย์	ให้สูงสุดกว่าสัตว์เดรัจฉาน
ครูคือผู้สั่งสมอุดมการณ์	มีดวงมานเพื่อมวลชนใช้ตนเอง
ครูจึงเป็นนักสร้างผู้ใหญ่ยิ่ง	สร้างคนจริงสร้างคนกล้าสร้างคนเก่ง
สร้างคนให้ได้เป็นตัวของตัวเอง	ขอมอบเพลงนี้มาบูชาครู

ขอครูประพุดิตนให้อยู่ในใจศิษย์ ขอศิษย์น้อมนำไว้ในหัวใจ

(ชีวิตมีคุณภาพ ต้องมีคุณธรรม : ไหว้พระคุณครู : ๔๖-๔๗)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพยอมกล่าวอ้างถึงคำกลอนเรื่อง ใครคือครู ไว้ในบทสรุปของงานเขียนเรื่อง ไหว้พระคุณครู เพื่อเน้นย้ำถึงความสำคัญของครูในฐานะนักสร้างผู้ยิ่งใหญ่ และขอให้ครูประพุดิตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีตามครรลองแห่งความเป็นครู ส่วนศิษย์นั้นก็ให้พึงระลึกถึงพระคุณครูไว้เสมอในจิตใจ

๒.๖.๙ บทสรุปที่เป็นพุทธภาษิต

บทสรุปลักษณะนี้เป็นการสรุปรวบยอดเนื้อเรื่องทั้งหมดไว้ที่พุทธภาษิต พระพยอมนำพุทธภาษิตมาอ้างเป็นบทสรุปโดยเสนอเป็นภาษาบาลี และแปลความหมายภาษาไทยกำกับไว้ด้วย บทสรุปลักษณะนี้สามารถดึงดูดความสนใจผู้อ่านได้ และโน้มน้าวใจผู้อ่านให้เห็นคล้อยตามเนื้อเรื่องที่ท่านเสนอด้วยพุทธภาษิตในบทสรุปนี้เพียงบทเดียว ผู้วิจัยพบบทสรุปลักษณะนี้เพียง ๑ บทเท่านั้น ดังนี้

- ขอให้จำพุทธภาษิต ที่มาในพรหมสูตร ได้ตรัสไว้ว่า ปุพฺพชาจรียาติ วุจฺจเว พ่อมแม่เป็นอาจารย์คนแรกของลูก ขอเราได้เป็นครูอาจารย์ดีประทับใจตวิญญาณลูกหลานเราทุกคน

(ชีวิตมีคุณภาพ ต้องมีคุณธรรม : แบบอย่างที่ดีของลูก : ๖๖)

จากตัวอย่างข้างต้น พระพยอมสรุปเรื่องด้วยพุทธภาษิตที่กล่าวว่า พ่อแม่เป็น อาจารย์คนแรกของลูก ดังนั้น ลูกจะเติบโตขึ้นไปเป็นผู้ใหญ่แบบใด ก็ด้วยต้นแบบหรือแบบอย่าง แรกเริ่มของลูกที่ลูกได้สัมผัส พระพยอมต้องการให้พ่อแม่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทุก ๆ ด้าน ของลูก เพื่อให้ลูกได้เลียนแบบและในอนาคตจะได้เติบโตขึ้นเป็นคนดีที่สังคมต้องการต่อไป ด้วย เหตุที่เนื้อเรื่องของงานเขียนกล่าวถึงความประพฤติของผู้ใหญ่ในปัจจุบันที่เหลวแหลก ไม่สามารถ ยึดเป็นแบบอย่างได้ ไม่ว่าจะเป็นความเห็นแก่ตัว การฉ้อฉล ความไร้น้ำใจ และอื่น ๆ อีกมาก พระพยอมจึงเสนอปัญหาดังกล่าวผ่านงานเขียนของท่าน และเสนอแนะให้เริ่มต้นการแก้ปัญหา ก่อนเป็นอันดับแรกที่หน่วยของสังคมที่เล็กที่สุด คือ ครอบครัว เพื่อรอเวลาให้เด็กเหล่านั้นเข้ามา แทนที่ผู้ใหญ่ในสังคมปัจจุบันต่อไป การอ้างพุทธภาษิตพร้อมทั้งบอกที่มาไว้ด้วยว่ามาจากพรม สุตร เป็นการเน้นให้เห็นว่าเป็นเรื่องพุทธภาษิตจริง มิใช่พระพยอมกล่าวอ้างขึ้นมาลอย ๆ จึงทำ ให้ดูน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

พระพยอมเสนอองค์ประกอบบทสรุปในปริจเจตการเขียนของท่านออกเป็น ๙ ลักษณะ ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้ว ลักษณะที่ปรากฏมากที่สุดในปริจเจต คือ บทสรุปที่เป็นทรรคนะพระ พยอม และรองลงมา คือ บทสรุปที่คลี่คลายประเด็น ทั้งนี้เพราะปริจเจตการเขียนของพระพยอม เป็นปริจเจตที่มีจุดประสงค์เพื่อแสดงทรรคนะเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมผ่านงาน เขียนของท่าน ดังนั้น จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ท่านจะสอดแทรกการแสดงทรรคนะของท่านไว้ในแทบ ทุกส่วนของบทความไม่ว่าแม้แต่บทสรุป ทรรคนะของท่านถือได้ว่าเป็นทรรคนะที่มีประโยชน์แก่ ผู้อ่านและสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมได้ทันที เป็นทรรคนะที่ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจ ปัญหาได้อย่างลึกซึ้งและถ่องแท้มากยิ่งขึ้นดังที่ได้อธิบายไว้ข้างต้น อนึ่ง การคลี่คลายประเด็นก็ เป็นนับเป็นกลวิธีการเสนอบทสรุปที่พระพยอมจำต้องใช้ เนื่องจากงานเขียนทั้งหมดของท่าน ปรากฏงานเขียนที่เป็นลักษณะของการเสนอประเด็นข้อสงสัยหรือคำถามที่สังคมกำลังสนใจอยู่ใน ขณะนั้นด้วย พระพยอมตอบคำถามและประเด็นข้อสงสัยต่าง ๆ ไว้ในบทสรุปเพื่อให้ประเด็นข้อ สงสัยคลี่คลาย เกิดความกระจ่างแจ้งแก่ผู้สงสัย ผู้อ่าน และสังคม เพื่อให้สังคมกลับสู่ภาวะปกติ โดยเร็ว อันจะเป็นผลดีแก่ท่านเองในการทำหน้าที่เผยแผ่ศาสนาให้มั่นคงต่อไป

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบในปริจเจตการเขียนของพระพยอม กัลยาโณ ผู้วิจัยพบว่า องค์ประกอบทั้ง ๖ องค์ประกอบในปริจเจตการเขียนของพระพยอม กัลยาโณนี้ มีการเรียงลำดับ ตายตัว โดยองค์ประกอบทั้ง ๖ องค์ประกอบจะปรากฏอยู่ในงานเขียนทั้ง ๗๘ เรื่อง และรูปแบบ การเรียงลำดับ คือ

ชื่อเรื่อง → แนวความคิดสำคัญ → คำทักทาย → บทนำ → เนื้อเรื่อง → บทสรุป

เมื่อนำองค์ประกอบทั้ง ๖ ประการที่พบนี้มาเปรียบเทียบกับปริศนาการพูดของพระพยอม กัลยาโณ (Person 1993) ผู้วิจัยพบว่า องค์ประกอบของปริศนาทั้งสองประเภทมีองค์ประกอบทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ ๓

ตารางที่ ๓ เปรียบเทียบองค์ประกอบปริศนาการเขียนและปริศนาการพูดของพระพยอม กัลยาโณ

ปริศนาการเขียนของพระพยอม กัลยาโณ	ปริศนาการพูดของพระพยอม กัลยาโณ
ชื่อเรื่อง	-
แนวความคิดสำคัญ	-
คำทักทาย	คำทักทาย
บทนำ	บทนำ (ฉาก)
เนื้อเรื่อง	เนื้อเรื่อง
บทสรุป	บทสรุป
-	บทส่งท้าย

จากตารางที่ ๓ ข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า องค์ประกอบส่วนที่เหมือนกันของปริศนาทั้ง ๒ ประเภท คือ คำทักทาย บทนำ เนื้อเรื่อง และบทสรุป องค์ประกอบที่เหมือนกันนี้แสดงให้เห็นลักษณะที่น่าสนใจประการหนึ่ง คือ ปริศนาทั้งสองประเภทของพระพยอม กัลยาโณเป็นปริศนาต่างประเภทกัน แต่มีองค์ประกอบหลักเหมือนกัน และมีรูปแบบชัดเจน ดังนั้น จึงน่าจะสรุปได้ว่า องค์ประกอบทั้ง ๔ องค์ประกอบนี้เป็นองค์ประกอบหลักของทั้งปริศนาการพูดและปริศนาการเขียนของพระพยอม กัลยาโณ

องค์ประกอบที่แตกต่างและไม่ปรากฏในปริศนาการพูดของพระพยอม คือ ชื่อเรื่อง แนวความคิดสำคัญ และบทส่งท้าย ทั้งนี้เพราะปริศนาการเขียนมีรูปแบบของการเสนอที่ชัดเจน ดังเช่นลักษณะของงานเขียนที่พระพยอมแสดงไว้ ก็จำเป็นต้องมีชื่อเรื่องเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้อ่าน ส่วนแนวความคิดสำคัญเป็นองค์ประกอบที่พระพยอมตัดตอนมาจากส่วนใดส่วนหนึ่งของงานเขียน มีลักษณะเป็นข้อความที่บอกถึงสาระสำคัญของเรื่องที่ท่านเขียน อันจะช่วยเสริมชื่อเรื่องและงานเขียนให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้อ่านรับรู้สารได้ทันท่วงทีนั่นเอง

นอกจากนี้ องค์ประกอบ “บทส่งท้าย” ในปริจเฉทการพูดของพระพยอม ไม่จำเป็นต้องมีในปริจเฉทการเขียน เนื่องจากการสื่อสารด้วยการเขียนต้องใช้ภาษาเขียนในการถ่ายทอด การเขียนว่า “ขอบคุณ” หรือ “ขอใจ” ลงในงานเขียนจึงเป็นสิ่งที่ผู้ส่งสารด้วยการเขียนไม่นิยมกระทำ เพราะผู้ส่งสารไม่ได้กำลังสนทนากับผู้รับสารโดยตรงดังเช่นการสื่อสารด้วยการพูดนั่นเอง

การศึกษาองค์ประกอบในปริจเฉทการเขียนของพระพยอม กัลยาโณที่ผู้วิจัยได้ศึกษามา ในบทนี้ พบว่า องค์ประกอบทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์ต่างเกือหนุนกันและกัน และประกอบกันขึ้นเป็นองค์ประกอบที่เรียงลำดับกันในปริจเฉทการเขียน ประการหนึ่งผู้วิจัยพิจารณาจากการเรียงลำดับ (ordering) ขององค์ประกอบในปริจเฉทที่มีลักษณะของการเรียงลำดับตายตัว ในแต่ละปริจเฉทดังที่กล่าวไว้แล้ว และอีกประการหนึ่งผู้วิจัยพิจารณาจากรูปภาษาที่สามารถแบ่งองค์ประกอบต่าง ๆ ออกจากกันอย่างชัดเจน เช่น คำว่า “เจริญพร ท่านผู้อ่าน” เป็นคำทักทายที่มีรูปแบบตายตัวในทุกปริจเฉท หรือบทนำที่มักขึ้นต้นด้วยการแจ้งหัวข้อเทศนา เช่น “วันนี้อาตมาจะกล่าวถึง”, “อาตมาจะได้นำเอาเรื่อง”, “เราจะได้พูดกันถึงเรื่อง” เป็นต้น หรือเนื้อเรื่องที่จะพบลักษณะของการเล่าเรื่องลอดแทรกอยู่ และบทสรุปที่จะพบรูปภาษาต่าง ๆ เหล่านี้คือ “ฉะนั้น”, “เพราะฉะนั้น”, “ขอ”, “ขอให้” เป็นต้น

องค์ประกอบทั้งหมดในปริจเฉทการเขียนของพระพยอม กัลยาโณที่ปรากฏมีจุดประสงค์ร่วมกันอยู่ประการหนึ่ง คือ การดึงดูดความสนใจของผู้อ่านให้อ่านงานเขียนของพระพยอม แต่อย่างไรก็ดี การพิจารณาเพียงองค์ประกอบของปริจเฉทยังไม่สามารถบอกได้ว่างานเขียนสามารถดึงดูดใจผู้อ่านได้ ดังนั้น เราจึงต้องพิจารณากลวิธีการโน้มน้าวใจที่ปรากฏในองค์ประกอบในปริจเฉทควบคู่ไปด้วย ด้วยเหตุว่า องค์ประกอบทั้งหมดในปริจเฉทการเขียนของพระพยอม กัลยาโณ มีหน้าที่ในการโน้มน้าวใจผู้อ่านให้สนใจติดตามงานเขียนตั้งแต่ต้นจนจบ ปริจเฉทการเขียนของพระพยอม กัลยาโณเป็นงานเขียนประเภทหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์เพื่อโน้มน้าวใจ และในการโน้มน้าวใจนี้ พระพยอมใช้กลวิธีการโน้มน้าวใจหลากหลายกลวิธี และเป็นลีลาการเขียนเฉพาะตัวของท่าน ดังนั้น ในบทต่อไปผู้วิจัยจะได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงกลวิธีการโน้มน้าวใจในปริจเฉทการเขียนของพระพยอม กัลยาโณ